

**Vyjádření vlády České republiky ke zprávě, kterou Evropský výbor pro
zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
zpracoval pro vládu České republiky po návštěvě České republiky ve dnech
27. března až 7. dubna 2006 a 21. až 24. června 2006**

Vyjádření České republiky bylo schváleno usnesením vlády ze dne 12. března 2007 č. 223.

Úvodní poznámky

Vláda České republiky vzala usnesením ze dne 6. prosince 2006 č. 1392 na vědomí Zprávu, kterou zpracoval Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen „Zpráva CPT“) po návštěvě České republiky ve dnech 27. března až 7. dubna a 21. až 24. června 2006 a uložila zmocněnci vlády pro lidská práva požádat CPT v souladu s článkem 11 odst. 2 Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání o zveřejnění Zprávy CPT. Zároveň vláda uložila zmocněnci vlády pro lidská práva Zprávu CPT zveřejnit na webových stránkách Úřadu vlády a v termínu do 31. ledna 2007 předložit vládě a následně CPT vyjádření k plnění doporučení obsažených ve Zprávě CPT.

Členění vyjádření vlády České republiky (dále jen „vyjádření vlády ČR“) zachovává strukturu Zprávy pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dnech 27. března až 7. dubna 2006 a 21. až 24. června 2006. Vyjádření je dále členěno podle struktury přílohy I Zprávy CPT, která obsahuje seznam doporučení, připomínek a žádostí CPT o informace s uvedením čísla bodu Zprávy CPT, který dané doporučení obsahuje.

K části A - Policejní zařízení¹

Ke kap. 1: Špatné zacházení

doporučení CPT

Vyšší policejní důstojníci mají neustále zdůrazňovat svým podřízeným, především důstojníkům kriminální policie, že špatné zacházení s osobami ve vazbě není přípustné a bude přísně postihováno (bod 11).

Prováděnými kontrolami policejních cel nebylo zjištěno, že by ze strany policistů, kteří vykonávají ostrahu cely, došlo k použití násilí ve vztahu k osobám, které byly omezeny na svobodě. Při umístění do policejní cely žádná osoba nesdělila, že ze strany policisty, který ji omezil na jejích právech, došlo k použití násilí. Taková osoba má možnost ústně či písemně oznámit jakýkoliv případ špatného zacházení ze strany příslušníka Policie České republiky kompetentním orgánům. Pokud dojde ke zranění u osoby, která je umístěna v policejní cele, je okamžitě přivolán lékař a zároveň jsou informováni příslušní pracovníci kontrolních orgánů, kteří se dostaví na místo.

Na základě výsledků mimořádné tématické kontroly oddělení vnitřní kontroly Policejního prezidia, která probíhala od 16. srpna 2005 do 23. června 2006 a byla zaměřena na ověření dodržování právních předpisů a interních aktů řízení upravujících používání policejních cel,

¹ Příloha č. 1 vyjádření vlády ČR obsahuje seznam zařízení v působnosti ministerstva vnitra navštívených CPT s uvedením jejich přesného označení.

zprávy z návštěv policejních zařízení veřejným ochráncem práv,² a v neposlední řadě i na základě zprávy CPT, začalo Policejní prezidium od září 2006 připravovat nový závazný pokyn policejního prezidenta o policejních celách (dále jen „nový závazný pokyn o policejních celách“), který nahradí stávající závazný pokyn policejního prezidenta č. 158 ze dne 29. prosince 2004 o policejních celách.

Nový závazný pokyn o policejních celách daleko důsledněji reflektuje všechna práva osob omezených na svobodě v policejních celách zakotvená nejen v zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Policii ČR“), a v právním řádu České republiky jako takovém, ale také práva založená ústavním pořádkem České republiky, která již nejsou precizována právním předpisem. Termín schválení návrhu nového závazného pokynu policejního prezidenta o policejních celách je stanoven na první čtvrtletí roku 2007. V současné době probíhají ještě legislativně technické úpravy.

Ke kap. 2: Podmínky zajištění

doporučení CPT

Kovové úchyty na jablonecké policejní stanici by měly být odstraněny, jakož i na všech ostatních stanicích, kde jsou ještě užívány (bod 13).

Oprávnění omezit pohyb agresivních osob je upraveno zákonem o policii, který přesně nevymezuje, co lze považovat za vhodný předmět. Je zřejmé, že takový předmět musí být stabilní a pevný a současně nesmí dojít ke zranění nebo usmrcení připoutané osoby a musí být také zohledněno etické hledisko. Z těchto důvodů byly zřízeny zmiňované kovové úchyty.

Kovové úchyty v policejních celách budou odstraněny na základě nového závazného pokynu policejního prezidenta o policejních celách (viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 11 Zprávy CPT).

Měly by být podniknuty kroky k zajištění pravidelného přísunu potravin pro zadržené osoby, včetně minimálně jednoho teplého jídla (to znamená něco jiného než jen obložený chléb) každý den a aby zadržené osoby měly po celou dobu svého zadržení přístup k pitné vodě (bod 14).

V novém závazném pokynu o policejních celách bude poskytování stravy upraveno tak, že strava bude zajištěna i v době od 22.00 do 06.00 hodin, kdy se obvykle strava nepodává. Zadržená osoba se bude muset v uvedené době o svůj nárok přihlásit. Také bude zajištěno, aby zadržené osoby měly po celou dobu svého zadržení přístup k pitné vodě.

připomínky CPT

² Pověření pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv navštívili během roku 2006 5 ústavů sociální péče pro dospělé tělesně postižené, 110 policejních cel v rámci 19 policejních zařízení, 4 zařízení pro zajištění cizinců, 5 léčeben pro dlouhodobě nemocné a 7 věznic. Dvě navštívené věznice jsou profilované jako věznice se zvýšenou ostrahou (Mírov a Valdice) a zbylých pět jako věznice ostrahové (Oráčov, Plzeň, Rýnovice, Bělušice, Vinařice).

Je třeba podniknout kroky k zlepšení přístupu k dennímu světlu a ventilace na policejních stanicích, které CPT navštívil (bod 12).

Nedostatek denního světla a špatná ventilace vychází ze stavebních možností doposud zřízených policejních cel. Tento nedostatek je již ale plně řešen u nově zřizovaných policejních cel.

Do nového závazného pokynu o policejních celách, bude doplněno ustanovení o tom, že dvojitý režim osvětlení a denní světlo jsou požadovány u nově zřizovaných cel a u stávajících cel bude tento požadavek realizován rekonstrukcí.

Ke kap. 4: Základní záruky proti špatnému zacházení

doporučení CPT

České úřady by měly garantovat zadrženým osobám jejich právo informovat blízké příbuzné, anebo jinou třetí osobu podle jejich výběru o jejich situaci okamžitě v momentě omezení jejich svobody policií (bod 16).

Povinnost policie garantovat osobám omezeným na svobodě v policejních celách právo informovat blízké příbuzné, anebo jinou osobu podle jejich výběru o jejich situaci český právní řád neobsahuje. Nicméně v praxi službu konající policisté žádostem o informování blízkých příbuzných vyhovují. Vyrozumění o vzetí do vazby upravuje § 70 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“).

České úřady by měly zaručit všem osobám zbaveným svobody právo na právního zástupce, jak bylo definováno výše, a to od samého počátku jejich zbavení svobody. Pokud je to nutné, mělo by dojít k příslušné změně zákona o Policii ČR a/nebo trestního řádu (bod 18).

Právo na právní pomoc je v České republice garantováno v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Přestože zákon o policii takové speciální ustanovení o právní pomoci neobsahuje, samozřejmě ani při plnění působnosti policie podle zákona o policii není možné osobu zbavit ústavně zaručeného práva na právní pomoc. V tomto smyslu judikoval Ústavní soud ČR ve svém nálezu II. ÚS 98/95, že právo na právní pomoc při podání vysvětlení dle § 12 zákona o Policii ČR se opírá o čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a znamená povinnost policie umožnit zastoupení advokátem. Právo na právní pomoc je tedy policií ve shora uvedeném smyslu reflektováno a v návrhu nového formuláře poučení osob umístěných do policejní cely je toto právo obsaženo.

Ustanovení § 158 odst. 4 trestního řádu stanoví právo na právní pomoc advokáta každé osobě, která podává policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci vysvětlení, a to bez ohledu na to bude-li poté zadržena nebo bude-li později v postavení obviněného (nebo svědka anebo již nebude v dalším průběhu řízení vystupovat vůbec).

Osoba, která byla zadržena jako podezřelá ze spáchání trestného činu a nebylo jí dosud sděleno obvinění, má podle § 76 odst. 6 trestního řádu právo zvolit si ihned obhájce, hovořit

s ním bez přítomnosti třetí osoby a radit se s ním již v průběhu zadržení. Osoba, která byla obviněna z trestného činu má právo ihned po sdělení obvinění si zvolit obhájce, radit se s ním, a to i během jednotlivých úkonů prováděných policejním orgánem nebo státním zástupcem. Toto právo obviněného na zastoupení advokátem samozřejmě trvá i poté, je-li po sdělení obvinění zadržen podle § 75 trestního řádu, případně vzat následně do vazby. Je-li obviněný ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody nebo na pozorování ve zdravotnickém ústavu, musí mít obhájce i v tom případě, že by zastoupení obhájcem odmítal; obhájce mu v takovém případě bude ustanoven (jedná o jeden z důvodů tzv. nutné obhajoby dle § 36 a 36a trestního řádu). Trestní řád stanoví jednoznačně, že obhájcem v trestním řízení může být jen advokát.

Právo na lékařskou péči musí být formálně zaručeno všem osobám zadržovaným policií od samého počátku jejich zbavení svobody (bod 20).

Právo na lékařskou péči má i osoba omezená na svobodě mimo policejní celu. V případě poruchy zdraví i v těchto případech platí obecná povinnost poskytnutí potřebné pomoci. Zároveň nejsou osoby omezené na svobodě, a to jak v policejní cele, tak mimo ni vyňati z obecného práva volby vyšetřujícího lékaře ve smyslu ustanovení § 9 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

Právo na lékařské ošetření i vyšetření lékařem dle vlastní volby je nově podrobně upraveno i v novém závazném pokynu a jeho navrhované příloze „Poučení pro osoby umístěné do policejní cely“, a to zcela v intencích doporučení CPT.

Měl by být pozměněn návrh zákona o zdravotní péči podle výše uvedených připomínek (bod 21).

Vládní návrh zákona o zdravotní péči byl vládou v září 2005 předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Výbor pro sociální politiku a zdravotnictví Poslanecké sněmovny přerušil v lednu 2006 v obecné rozpravě projednání návrhu citovaného zákona a do konce volebního období se návrhem zákona již nezabýval. V druhé polovině roku 2006 byly předloženy pouze dílčí novelizace zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

V případě přípravy nového návrhu zákona o zdravotní péči bude ministerstvo zdravotnictví navrhovat v souladu s doporučeními CPT, aby bylo v zákoně zakotveno, že osoba umístěná v policejní cele bude povinna se podrobit vstupnímu vyšetření, které provede lékař určený Policií ČR. Na své vlastní náklady si ale bude moci přizvat svého zvoleného lékaře.

České úřady by měly zaručit všem osobám, které budou z jakéhokoliv důvodu zadrženy policií, že budou poučeny o svých právech od samého počátku zbavení svobody, to znamená od momentu, kdy jsou povinny zůstat s policií. Tento požadavek lze zajistit uplatněním nařízení o jasném ústním poučení o právech na samém počátku zbavení svobody, které bude při nejbližší vhodné příležitosti doplněno poskytnutím zvláštního samostatného písemného formuláře, který zřetelně stanoví práva osob zbavených svobody. Tento písemný formulář by měl být k dispozici v příslušném jazyku. A dále, dotčená osoba by měla být

požádána, aby podepsala zvláštní prohlášení (to znamená prohlášení oddělené od protokolu o obvinění), stvrzující, že byla poučena o svých právech (bod 22).

Přílohou nového závazného pokynu o policejních celách bude nově i formulář „Poučení osob při umístění do policejní cely,“ který připomínkoval veřejný ochránce práv, Výbor proti mučení Rady vlády ČR pro lidská práva a další zainteresované orgány. Tímto poučení získá interní závaznost pro příslušníky Policie ČR. Poučení je navrženo v intencích doporučení CPT v odstavci č. 22 Zprávy CPT.

Osoby musí být poučeny o svých právech policistou zásadně při provádění služebního zákroku či úkonu ve smyslu § 6 odst. 2 zákona o Policii ČR. Toto poučení bude v případě omezení osoby na svobodě umístěním do policejní cely doplněno výše uvedeným písemným poučením, jehož kopii obdrží osoba umísťovaná do policejní cely. Tuto skutečnost bude osoba stvrzovat navíc i svým podpisem.

Byl přijat též návrh veřejného ochránce práv (dále jen „ochránce“) na začlenění povinnosti orgánu činného v trestním řízení (vyšetřovatele, státního zástupce) poučit zadrženou osobu o jejích právech, včetně práva informovat třetí osobu o svém zadržení a o svém předpokládaném umístění do policejní cely, znovu (nejen bezprostředně při zadržení) a to v době, kdy již bude schopna plně porozumět obsahu poučení (například po zklidnění, během výslechu).

Používání jazykových verzí poučení pro cizince je již do praxe zavedeno. Vydány budou jazykové verze pro cizince podle statistik nejčastěji umísťovaných osob do cel na území České republiky (vietnamštiny, ukrajinštiny, moldavštiny, albánštiny, čínštiny, polštiny, litevštiny, srbštiny, maďarštiny, rumunštiny, bulharštiny, angličtiny, němčiny, ruštiny, francouzštiny, italštiny a španělštiny). Poučení osob umísťovaných do policejních cel je i nyní v různých jazykových verzích přístupné policistům prostřednictvím policejního intranetu.

Měly by být podniknuty příslušné kroky týkající se záznamu o omezení svobody na základě předchozích poznámek (bod 23).

Po předvedení osoby a jejím omezení na právech je o tomto proveden záznam v Knize událostí. V uvedené knize jsou záznamy o všech osobách včetně časového sledu.

připomínky CPT

Směrnice týkající se práva na sdělení o vazbě a přístupu k právníkovi, které byly zavedeny na městském policejním oddělení v Brně, by se měly stát v praxi příkladem pro ostatní policejní stanice v České republice (bod 19).

Směrnice týkající se práva na informování o umístění do policejní cely, která byla přijata na městském policejním oddělení v Brně, bude využita v novém závazném pokynu o policejních celách (viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 11).

žádosti CPT o informace

Informace o vyjádřeních ke zprávám veřejného ochránce práv o kontrole na policejních stanicích, které mu české úřady předaly (bod 24).

Dne 9. května 2006 zaslal policejní prezident ochránci vyjádření ke Zprávě z návštěv v policejních zařízeních, které uskutečnil ochránce na počátku roku 2006 (viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 11 Zprávy CPT).

Vyjádření obsahovalo opatření, která policejní prezident přijal k odstranění nedostatků, které ochránce shrnul v závěrečném doporučení zprávy z návštěv v policejních zařízeních. Vyjádření policejního prezidenta je uvedeno v příloze č. 2 vyjádření vlády ČR.

K části B - Jednotky pro akutní psychiatrickou péči a detoxikaci

doporučení CPT

CPT se domnívá, že pacienti, kteří jsou nepohybliví, musí být stále podrobeni soustavnému a přímému osobnímu dohledu prováděného lékařským personálem. CPT není přesvědčen o tom, že je nezbytné, aby intoxikované osoby byly neustále připoutány popruhy k lůžku; pokud se týká užití pout na lůžku, je podstatné, aby tato pouta byla použita pouze na přímý pokyn lékaře a aby byla pacientovi sňata okamžitě, jakmile to bude možné. Dále by mělo být umožněno další navýšení personálu. CPT doporučuje českým úřadům, aby byly podniknuty příslušné kroky týkající se znehybňování pacientů na základě poznámek v odstavci 27 (bod 27).

Navštívená jednotka akutní psychiatrické péče a detoxikace se nachází v Městské nemocnici v Ostravě. Tato nemocnice není zřizována ministerstvem zdravotnictví. Jedná se o protialkoholní a protitoxikomanickou záchytnou stanici, kterou zřizuje dle zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, ve znění pozdějších předpisů, Statutární město Ostrava.

V návaznosti na skutečnost, že zdravotnické zařízení nenáleží do působnosti ministerstva zdravotnictví a vzhledem k tomu, že ministerstvu zdravotnictví nejsou známy poměry (stav personálního, věcného a technického vybavení) v daném zdravotnickém zařízení, není možné se blíže ke znehybňování pacientů v tomto zdravotnickém zařízení vyjádřit. Ministerstvo zdravotnictví přislíbilo Statutární město Ostrava, zřizovatele tohoto zdravotnického zařízení, o doporučení CPT informovat.

žádosti CPT o informace

Výtisk právních norem týkajících se zadržování osob na detoxikačních jednotkách (bod 25).

Zadržování osob na detoxikačních jednotkách je upraveno zákonem č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, ve znění pozdějších předpisů. Znění příslušných ustanovení zákona je obsaženo v příloze č. 3 vyjádření vlády ČR.

K části C - Vězeňská zařízení

Ke kap. 1: Předběžné poznámky

žádosti CPT o informace

CPT s potěšením konstatuje, že novely zákona o výkonu trestu odnětí svobody a zákona o výkonu vazby z roku 2004 zavádějí normu minimálně 4 m² na jednoho vězně v celách, které jsou určeny pro více osob. Byla však zavedena výjimka z tohoto pravidla a jak české úřady uvádějí ve své odpovědi ze 14. dubna 2005 (CPT/Inf(2005)5), „při stanovení minimální ubytovací plochy 4 m² na jednoho vězně se většina věznic potýká často s podstatným překročením ubytovacích kapacit“.

CPT vítá zdůraznění možnosti mediace a alternativních trestů. CPT však byl znepokojen informací, že v roce 2005 bylo přibližně 1000 osob odsouzeno k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, protože nesplnily výkon svého trestu, který nebyl spojen s odnětím svobody. CPT by rád získal vysvětlení českých úřadů týkající se tohoto problému.

Z obecného hlediska by CPT rád získal podrobné informace o předpokládaných opatřeních, která budou učiněna za účelem snížení počtu uvězněných osob (bod 30).

V roce 2005 bylo pravomocně odsouzeno soudy v České republice celkem 67 561 osob. Nepodmíněný trest odnětí svobody byl uložen 10 078 odsouzeným. Trest odnětí svobody podmíněně odložený byl uložen 36 006 odsouzeným a jiný trest (obecně prospěšné práce, zákaz činnosti, peněžitý trest, zákaz pobytu atd.) byl uložen 18 695 odsouzeným. Pokud soudy přeměnily cca 1 000 osobám uložený trest nespojeným s odnětím svobody na nepodmíněný trest odnětí svobody, protože nesplnily stanovené podmínky nebo uložený trest nerespektovaly (např. neprováděli obecně prospěšné práce, nezaplatili peněžitý trest), nejde o vysoký počet v porovnání s celkovým počtem takto odsouzených osob.

Ministerstvo spravedlnosti dlouhodobě vyvíjí snahu o zintenzivnění činnosti probačních úředníků, kteří se věnují osobám odsouzeným k trestům nespojeným s odnětím svobody a osobám podmíněně propuštěným z výkonu trestu. Dalším opatřením bude navýšení počtu probačních úředníků.

V průběhu závěrečného vyhodnocení třetí periodické návštěvy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání v České republice, které proběhlo na setkání s českými úřady v Praze dne 7. dubna 2006, v úvodním slovu předseda komise Aleš Butala konstatoval, že úroveň českého vězeňství od poslední návštěvy CPT od roku 2003 výrazně vzrostla.

Za uplynulé období bylo přijato mnoho legislativních změn v zákonech o výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby a ve vyhláškách ministerstva spravedlnosti, které tyto zákony provádějí. Změny se týkají především zlepšení podmínek vězněných osob ve výkonu trestu odnětí svobody, resp. výkonu vazby. Jedná se zejména o zavedení „úředního standardu“ 4 m² na osobu; provedení zásadní revize režimu zacházení s doživotně odsouzenými, navýšení zdravotnického personálu ve všech věznicích a vazebních věznicích, zřízení poradních orgánů ve všech věznicích a vazebních věznicích.

Ke kap. 2: Špatné zacházení

doporučení CPT

České úřady by měly řádně poučit zaměstnance věznic, že jakékoli formy špatného zacházení nejsou přípustné a budou přísně postihovány (bod 32).

V souvislosti s projednáváním Zprávy CPT budou zaměstnanci věznic a vazebních věznic opakovaně poučeni o tom, že jakékoli formy špatného zacházení s vězněnými osobami nejsou přípustné a budou přísně postihovány (viz níže vyjádření vlády ČR k bodu 36 a k bodu 39 Zprávy CPT).

Vězeň F by měl být vyšetřen nezávislým psychiatrem. CPT žádá, aby byl informován o následném umístění tohoto vězně (bod 36).

Dne 30. října 2006 byly CPT odeslány v českém i anglickém jazyce informace k bodu 36 Zprávy CPT. Zasláné informace jsou uvedeny v příloze č. 4 vyjádření vlády ČR.

Informace o následném umístění vězně F:

od 20.10.2005	do 3. 4. 2006	Věznice Valdice
od 3. 4. 2006	do 25. 4. 2006	Vězeňská nemocnice Praha – Pankrác
od 25. 4. 2006	do 22. 6. 2006	Vězeňská nemocnice Brno
od 22. 6. 2006	do 10. 8. 2006	Věznice Mírov
od 10. 8. 2006	do 26. 9. 2006	Vězeňská nemocnice Brno
od 26. 9. 2006	do 4. 12. 2006	Věznice Mírov
od 5. 12. 2006		Věznice Karviná

V průběhu prosince 2006 byl vězeň F vyšetřen nezávislou psychiatrickou – znalkyní MUDr. Evou Barbořákovou a klinickým psychologem – znalcem PhDr. Pavlem Koldou. Znalecký posudek byl předán Vězeňskou službou České republiky Lucii Rybové, tajemnici Výboru proti mučení Rady vlády ČR pro lidská práva a styčné úřednici České republiky se CPT, která z důvodu zachování důvěrnosti informací zašle znalecký posudek o zdravotním stavu vězně F zvlášť.

Vyšetřením provedeným ve Vězeňské nemocnici Praha – Pankrác nebyly na těle vězně F zjištěny stopy, které by mohly být způsobeny sexuálním zneužíváním. Hlavní lékař věznic doporučil, aby se vězeň F nevracel do valdické věznice a navrhl, aby bylo získáno nezávislé stanovisko, zda je vězeň F vůbec duševně schopen zůstat ve vězení.

K opakované hospitalizaci na psychiatrickém oddělení, Vězeňské nemocnice Brno hlavní lékař uvedl, že povaha obtíží vězně F neměla charakter duševní choroby v pravém slova smyslu. Bližší informace nemůže sdělovat bez souhlasu vězně F, neboť je vázán povinnou mlčenlivostí.

Ministerstvo zdravotnictví na základě žádosti generálního ředitele Vězeňské služby genmjr. PhDr. Lud'ka Kuly, adresované ministru spravedlnosti, doporučilo vhodné odborníky z oborů psychiatrie a sexuologie, chirurgie, gastroenterologie a klinické psychologie k provedení nezávislých vyšetření.

Měla by být provedena celková revize zacházení se zranitelnými vězni umístěnými v sekci E ve valdické věznici a CPT by měl být informován o výsledku této revize (bod 36).

Dne 30. října 2006 byly CPT odeslány v českém i anglickém jazyce informace k bodu 36 Zprávy CPT. Zasláné informace jsou uvedeny v příloze č. 4 vyjádření vlády ČR.

České úřady by měly zkontrolovat plnění a dodržování směrnice 41 ministerstva spravedlnosti ve valdickém vězení. Měl by být kladen důraz na další proškolení a zvyšování kvalifikace dozorců a dalšího specializovaného personálu tak, aby opatření obsažená ve směrnici 41 mohla být účinně realizována. To se týká rovněž schopnosti rozpoznat potenciální násilníky a identifikovat situace, ve kterých na sebe mohou zranitelní vězni upozorňovat nestandardním chováním, odporujícím vnitřním vězeňským směrnicím, a tak naznačovat, že hledají pomoc (bod 39).

Plnění úkolů stanovených Nařízením generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 41/2002, o předcházení násilí mezi obviněnými a odsouzenými, bylo prověřeno v rámci tematické kontroly realizované ve valdické věznici zaměstnanci Odboru výkonu vazby a trestu Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky v období od 28. února do 22. dubna 2006. Při této kontrole bylo řediteli věznice uloženo zajistit důsledné dodržování intervalů vizuálních prohlídek odsouzených stanovených v § 11 odst. 1 výše uvedeného nařízení.

V závěru roku 2006 bylo vydáno Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 82/2006, které nahradilo stávající nařízení č. 41/2002. Všichni zaměstnanci oddělení výkonu vazby a výkonu trestu ve všech věznicích a vazebních věznicích v České republice budou v návaznosti na toto nařízení proškoleni v problematice předcházení násilí. Ke zvyšování kvalifikace vězeňského personálu existuje v České republice ucelený systém jeho celoživotního vzdělávání. Tento systém umožňuje, aby vězeňský personál získal schopnosti uvedené v bodu 39 doporučení CPT. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 82/2006 je uvedeno v příloze č. 7 vyjádření vlády ČR.

České úřady by měly poučit všechny dozorce, že úmyslné umístování zranitelných vězňů do cel, ve kterých je riziko fyzického a/nebo sexuálního zneužívání, představuje nehumánní a ponižující chování a bude jako takové hodnoceno (bod 39).

S doporučením CPT budou seznámeni všichni zaměstnanci oddělení výkonu vazby a výkonu trestu ve všech věznicích a vazebních věznicích v České republice.

Zranitelní vězni jsou vedeni v Indexu jako „možný objekt násilí – MON“ a osoba odpovědná za umístování vězňů na cel, kde by mohlo hrozit riziko fyzického napadení nebo sexuálního obtěžování, **neumístí**.

Postup zmiňovaný v bodu 39 Zprávy CPT je v rozporu s Nařízením generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 41/2002 i s nově přijatým nařízením č. 82/2006. O umístování vězňů do cel nerozhodují dozorcí, ale pouze vybraní zaměstnanci věznic a vazebních věznic k tomuto účelu prověřeni řediteli věznic a vazebních věznic.

Vedení sekce E valdické věznice by při zacházení s jednotlivými vězni mělo přihlídnout k názorům specialistů (bod 39).

Z výsledků celkové revize zacházení se zranitelnými vězni v sekcích D a E valdické věznice je zřejmé, že vedení sekce E při zacházení, ale i společném ubytování vždy přihlíží k názorům odborných zaměstnanců (specialistů) a zajišťuje jejich realizaci v praxi (viz níže vyjádření vlády ČR k bodu 39 Zprávy CPT).

žádosti CPT o informace

Opatření k odstranění násilí mezi vězni v sekcích D a E valdické věznice (bod 39).

Nové nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 82/2006 zpřesňuje činnosti vedoucí k předcházení a včasnému odhalování násilí mezi obviněnými a odsouzenými. (viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 39 Zprávy CPT).

Ke kap. 3: Odsouzení k doživotnímu trestu odnětí svobody

doporučení CPT

České úřady by měly vyvinout úsilí k zajištění smysluplné práce, která by mohla být nabídnuta všem doživotně odsouzeným vězňům (bod 43).

Česká republika soustavně vyvíjí úsilí ke zvýšení možnosti zajistit smysluplnou práci pro vyšší počet odsouzených, včetně odsouzených k doživotnímu trestu. Proces postupného začleňování doživotně odsouzených mezi ostatní odsouzené zvýší možnosti zajištění smysluplné práce všem doživotně odsouzeným.

Ve věznicích Mírov odsouzení k doživotí mají možnost pracovat v pracovišti v rámci oddělení. Pracovní doba je stanovena od 6,00 do 14,00 hodin. Pracovištěm postupně prošli

všichni doživotně odsouzení, někteří z nich pracovat nevydrželi. V současné době jsou pracovně zařazeni 4 odsouzení. Počet odsouzených je omezen pouze kapacitou pracoviště. V případě zájmu a dostatku práce může být umožněna práce ve směnách. Každému odsouzenému je sestaven individuální program zacházení, který zohledňuje osobní zájmy a schopnosti odsouzených.

Pauzy na snídani a na oběd, které jsou poskytovány pracujícím vězňům ve věznici Mírov, by měly být prodlouženy (bod 43).

Délka přestávek na jídlo a oddech pracujících vězňů ve Věznici Mírov je v souladu s ustanovením § 88 a § 89 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 585/2006 Sb. Úprava délky přestávek se neliší od podmínek, které mají zaměstnanci v pracovním poměru.

Režim týkající se osob odsouzených k doživotí by měl být přehodnocen na základě poznámek v odstavcích 44 - 47; součástí režimu by měl být program aktivit mimo celu, sestavený ve spolupráci s vězňem a měl by být smysluplný a rozmanitý (bod 47).

Na aktivitách mimo celu má možnost trávit každý nepracující odsouzený k doživotnímu trestu denně 7 hodin, každý pracující odsouzený k doživotí 9,5 hodin. V kulturní a vzdělávací oblasti je u odsouzených k doživotnímu trestu výraznou překážkou úroveň intelektu, kdy převažuje zájem pouze o pasivní sledování televize. Nabídka aktivit je dostatečně široká, čas a prostor je daný, ale odsouzení se příliš nechtějí skupinových aktivit účastnit.

Spektrum nabídky aktivit ve věznici Mírov je dostatečně pestré a každý odsouzený má možnost nalézt aktivitu s takovým obsahem, který by odpovídal jeho zájmům. V rámci aktivit řízených zaměstnancem vězeňské služby není počet účastníků se odsouzených k doživotí omezován, v případě zájmu se mohou účastnit všichni odsouzení.

S odsouzenými k doživotí ve věznici Mírov je v současné době realizováno devět aktivit vzdělávacího, speciálně výchovného a zájmového charakteru. Aktivitu Kniha ve filmu vede vychovatel. Pravidelně se zúčastňuje šest odsouzených a další odsouzení, kteří aktuálně projeví zájem. Další z vychovatelů realizuje aktivitu Vědomostní kroužek, zúčastňuje se šest odsouzených. Vychovatel – terapeut vede aktivitu Dokumentární klub. Zde dochází odsouzení podle aktuálního zájmu. Dále vede aktivity s odsouzenými k doživotním trestům speciální pedagog, který realizuje kroužek Poslech hudby a kroužek Základy gramatiky českého jazyka. Do těchto aktivit dochází osm odsouzených. Psycholog vede aktivitu Sezení. Zde dochází odsouzení dle aktuálního zájmu. Vězeňský kaplan řídí aktivitu duchovní služby, které se rovněž účastní odsouzení podle vlastního zájmu. Stejnou aktivitu nabízí druhý kaplan věznice. Kromě uvedeného mohou odsouzení provádět kondiční cvičení ve vyhrazené místnosti k volnočasovým aktivitám. Počet odsouzených účastníků se takových činností je omezen pouze kapacitou vybavení potřebného k realizaci aktivity. Uvedená nabídka byla poskytnuta všem odsouzeným k doživotí. Někteří však sami odmítli účastnit se uváděných činností. O nabídce a zájmu odsouzených je vedena dokumentace.

Odsouzení mají dostatečně rozmanité způsoby jak se podílet na organizování smysluplného využití vlastního volného času. Denně mají možnost hovořit s vychovateli a dalšími zaměstnanci a jejich žádostem či stížnostem je věnována profesionální pozornost ze strany odpovědných pracovníků. V rámci aktivit mají odsouzení dostatečný prostor ke sdružování. Při zvažování vyšší míry samostatné volby způsobu života je nezbytné zohlednit aspekt bezpečnosti, neboť se jedná o odsouzené v typu zvýšená ostraha.

České úřady by měly přehodnotit způsob, který při své práci používají vychovatelé a pedagogové pracující v sekci E ve valdicke věznicí ve smyslu poznámek v odstavci 44 (bod 47).

Způsob a četnost vyhodnocení programu zacházení s odsouzenými vězni je v souladu s platnou právní úpravou, samotný program zacházení je průběžně aktualizován, aby reagoval na osobní potřeby odsouzených a aby postihoval důležité události v průběhu výkonu trestu.

Všem doživotně odsouzeným vězňům by měly být s okamžitou platností umožněny kontaktní návštěvy; odepření těchto návštěv by mělo podléhat vyhodnocení individuálního rizika každého vězně (bod 49).

Použití plexisklové dělicí přepážky při návštěvách doživotně odsouzených je výjimečné, v provozním řádu oddělení je upřesněno, v jakých případech lze navrhnout návštěvu s použitím plexisklové dělicí přepážky.

Návštěvy se uskutečňují zpravidla v místnosti, kde je návštěvník od odsouzeného oddělen pouze posuvným bezpečnostním katrem. Ten umožňuje běžnou verbální komunikaci či fyzický kontakt mezi osobami (podání rukou, pohlazení, polibek apod.). Stanoviště dozorce je od prostoru pro odsouzeného odděleno plexisklem a sklem s reflexní folií. K samotnému bezpečnostnímu katru mezi odsouzeným a návštěvou nemá dozorce přístup. Pokud je ze strany odsouzeného či návštěvy zjištěno nedovolené či problematické chování, je na ně pouze verbálně upozorněno.

Doživotně odsouzení vězni v Mírově i Valdicích si stěžovali, že jim jsou povoleny návštěvy jen během pracovních dnů a ne o víkendech, což ostatním vězňům ve výkonu trestu odnětí svobody umožněno je; takové návštěvy během pracovního týdne jsou obtížnější pro jejich rodiny, neboť si musí vzít den volna. CPT by ocenil komentáře českých úřadů k této věci (bod 49).

Návštěvy doživotně odsouzených lze uskutečňovat ve dnech pracovního volna nebo pracovního klidu, a to ve věznicí v Mírově i ve Valdicích.

Delegace CPT si stejně jako v roce 2002 všimla, že všichni doživotně odsouzení vězni ve Valdicích jsou systematicky spoutáváni přes zápěstí, kdykoli jsou vyváděni ven ze svých

cel.³ Jakmile vězňové opouštěli celu, byly jim spoutávány nohy i ruce; a to i v případě lékařského vyšetření. Dokonce když byli odsouzení přemístováni do jiné cely, což se dělo z bezpečnostních důvodů vždy po několika měsících, museli si své věci přenášet spoutanýma rukama. Na rozdíl od tvrzení vedení věznice bylo zřejmé, že všichni doživotně odsouzení vězni byli systematicky spoutáváni, aniž by bylo zhodnoceno jejich individuální riziko. České úřady by měly ukončit systematické spoutávání doživotně odsouzených vězňů ve valdické věznici ve smyslu výše uvedených poznámek (bod 50).

Používání pout a poutacích popruhů není ve valdické věznici ani u doživotně odsouzených systémovým řešením. U každého z odsouzených je předem maximálně posouzeno bezpečnostní riziko. Poutání není v žádném případě trestem, je opatřením jehož účelem je předejít a zabránit násilnému chování těchto odsouzených vůči personálu. Při používání poutacích prostředků nejsou odsouzení nijak výrazně omezeni v pohybu, není jim působena bolest a používání prostředků v žádném případě nemůže zanechat na jejich zdraví následky. Toto opatření se používá pouze při předvádění, takže odsouzený má pouta nasazena pouze tři až pět minut denně.

V současné době není žádný z odsouzených k doživotí ve věznici Mírov při vyvádění z cely poután. Ani v případě předvádění k zaměstnancům či jiným orgánům nejsou odsouzení poutáni.

Je třeba zlepšit vybavení cel, nábytek a dekorace tak, aby prostředí v nich bylo příjemné a přátelské. Doživotně odsouzeným vězňům v Mírově i ve Valdicích by především mělo být umožněno upravit si své cely zavěšením obrázků, poličkami na knížky či jinými předměty na stěnách, což jim bylo jasně zakázáno. Skříňky vězňů na osobní věci a potraviny by měly být umístěny do cel, aby k nim vězni měli přístup stále. V případě takových vězňů, kteří jsou nemocní či tělesně hendikepováni, je třeba jejich cely patřičným způsobem upravit. Je třeba rovněž vězňům pomoci, aby se mohli účastnit rozličných nabízených aktivit (například na Mírově by relaxační prostory měly být umístěny na venkovním dvoře). České úřady by měly podniknout na základě výše uvedených poznámek kroky týkající se materiálních podmínek doživotně odsouzených vězňů, jak je zmíněno v odstavci 51 (bod 51).

Doživotně odsouzení vězni v Mírově i ve Valdicích mají v celách skříňky a poličky na osobní věci, knihy apod.

Vybavení a výzdoba cel doživotně odsouzených bude v souladu s doporučením CPT upravena v jednotné vnitřní diferenciaci odsouzených, která začne být uplatňována v 1. čtvrtletí roku 2007.

CPT zjistil, že ve Valdicích probíhají všechna lékařská vyšetření doživotně odsouzených vězňů v přítomnosti alespoň dvou dozorců a že vyšetřovaní vězni jsou během nich spoutáni na ruku a/nebo na nohou. V případě vyšetření psychiatrem vězni sice nejsou spoutáváni,

³ Každý vězeň byl dokonce v cele spoután, když vězeňský důstojník otevřel dveře cely, aby se členové delegace mohli setkat s vězňem. Pouta byla vězňům sňata až na naléhání členů delegace.

avšak jsou během vyšetření odděleni od psychiatra mříží (stejná místnost je používána pro přijímání návštěv).

V Mírově nejsou u doživotně odsouzených vězňů během lékařských vyšetřování systematicky využívány prostředky pro fyzické omezení vězňů; dozorce je však vždy přítomen. Vězni z obou věznic udávali, že dozorcí si často tropí z vězňů během vyšetření žerty, odsouzení to vnímají jako ponižující (bod 52).

Podle názoru CPT snižují podobné praktiky důstojnost vězňů, jsou diskutabilní z hlediska lékařské etiky a zabraňují vývoji řádného vztahu mezi lékařem a pacientem. České úřady by měly učinit potřebné kroky k ukončení podobných praktik popsanych v odstavci 52 a praktik týkajících se lékařských vyšetření doživotně odsouzených vězňů (bod 53).

Přítomnost dozorců v ordinaci a případné ponechání pout vyšetřovanému odsouzenému se děje vždy pouze na základě požadavku zdravotnického personálu. V případě, že o to lékař nepožádá, jsou dozorcí mimo doslech i mimo dohled.

Obvyklá přítomnost vězeňských důstojníků během lékařského vyšetření rozhodně porušuje princip lékařského tajemství. CPT doporučuje, aby všechna lékařská vyšetření doživotně odsouzených vězňů byla prováděna mimo doslech dozorců a nepožádá-li lékař v konkrétním případě jinak, také mimo dohled dozorců. V takových výjimečných případech, kdy je požadována přítomnost dozorce během lékařského vyšetření, je třeba, aby se tento dozorce choval profesionálně, s respektem k důvěrné povaze vztahu mezi lékařem a pacientem (bod 53).

S doporučením CPT budou seznámeni všichni zaměstnanci oddělení výkonu vazby, oddělení výkonu trestu a zdravotnických oddělení ve všech věznicích a vazebních věznicích v České republice (viz níže vyjádření vlády ČR k bodu 84 Zprávy CPT).

České úřady by měly přezkoumat kázeňský systém v sekci E valdické věznice (bod 54).

Využívání kázeňské praxe bylo ve valdické věznici prověřeno v rámci tematické kontroly realizované zaměstnanci odboru výkonu vazby a trestu Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky v dubnu 2006 (viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 39 Zprávy CPT).

Při této kontrole bylo řediteli věznice uloženo v rámci vyhodnocování kázeňské praxe u odsouzených zabezpečit doplnění statistických údajů o realizaci dalších institutů souvisejících s kázeňským řízením, zejména podle § 46 odst. 3 a § 53 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Dále bylo uloženo zabezpečit řádné vedení veškeré dokumentace v souvislosti s realizací propadlých nebo zabraných věcí a jejich předáním příslušným orgánům ve smyslu ustanovení čl. 13 Metodického listu ředitele odboru výkonu vazby a trestu č. 22/2005, kterým se stanoví podrobnosti a postup zaměstnanců Vězeňské služby České republiky při uplatňování kázeňské praxe nad odsouzenými, včetně zpracování služebních záznamů o odnětí věci příslušníky

Vězeňské služby České republiky. Rovněž bylo uloženo zabezpečit řádné odůvodnění rozhodnutí o stížnosti proti kázeňskému trestu v souladu s § 60 Vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody a v případech, kdy je odsouzený kázeňsky potrestán za držení nebo používání nepovolené věci současně, vydat i rozhodnutí o propadnutí věci za předpokladu, že hodnota propadlé věci nebude v nápadném nepochopitelném poměru k povaze a závažnosti spáchaného přestupku.

Zmínit se je rovněž třeba o metodice, na jejímž základě jsou doživotně odsouzení vězni každých několik měsíců umísťováni na jinou celu; tato metodika nevychází ze zhodnocení individuálního rizika a je vězni vnímána jako dodatečný trest. CPT žádá české úřady, aby se vyjádřily k otázce nutnosti užívat tuto metodiku (bod 54).

System rotace vězňů po celách je založen pouze na zhodnocení bezpečnostních rizik u každého jednotlivého odsouzeného. Metodika o níž se ve Zprávě CPT hovoří, nebyla nikdy přijata.

Ve věznici Mírov je rotace odsouzených k doživotí prováděna v nepravidelném intervalu do tří měsíců. Účelem tohoto bezpečnostního opatření je zamezit získávání informací o střídání a pravidlech výkonu strážní služby v prostorách, které lze pozorovat z oken cel a zabránit přípravě příznivých podmínek pro provedení útěku. Uvedená opatření byla zavedena v důsledku vyhodnocení přípravy a realizace útěku odsouzeného k doživotí z věznice Mírov v říjnu 2000.

Je nutné rozlišovat mezi pojmem rotace a stěhování. Rotace je nepravidelné přemísťování odsouzeného k doživotnímu trestu mezi jednotlivými celami na tomto oddělení tak, aby odsouzený nevěděl, jak dlouho bude v cele ubytován, na kterou celu bude přestěhován, s kým bude ubytován nebo na kterou stranu objektu bude umístěn. Rotace je prováděna na základě rozhodnutí ředitele věznice na doporučení bezpečnostní komise. Rotace jsou kladně přijímány i samotnými odsouzenými z důvodu, že jim jednak přináší možnost změny prostředí, jednak umožňuje změnu výhledu z cely rozdílnou orientací oken v celách. Od roku 2005 až do 16. února 2007 proběhly rotace v 5/D v těchto termínech: 27. 1. 2005, 21. 3. 2005, 30. 5. 2005, 26. 7. 2005, 2. 10. 2005, 30. 12. 2005, 1. 3. 2006, 24. 4. 2006, 20. 6. 2006, 13. 9. 2006, 6. 12. 2006.

Stěhování se provádí při nutných opravách cely nebo zařízení, při rozestěhování odsouzených při osobních neshodách, další výkon trestu atd. Většinou se to týká jednoho, dvou nebo maximálně tří odsouzených. Stěhování odsouzených od roku 2005 do 16. února 2007 proběhlo v těchto termínech: 8. 2. 2005, 23. 3. 2005, 11. 7. 2005, 1. 8. 2005, 11. 11. 2005, 22. 5. 2006, 2. 8. 2006, 6. 12. 2005.

Ve věznici Valdice stěhování jednotlivých odsouzených probíhalo v roce 2005 průměrně jednou za rok a v roce 2006 2-3 krát za rok.

Svévolný přístup vůči doživotně odsouzeným vězňům v sekci E lze rovněž ilustrovat rozhodnutím ředitele věznice o zákazu všech elektronických a bateriových her, které určitý počet vězňů čas od času vlastní. Rozhodnutí bylo učiněno ústně, bez písemného záznamu a nebylo vězňům adekvátně vysvětleno. Zabavení předmětu, jak je uvedeno v ustanoveních §

46, 48, 50 a 52 zákona o výkonu trestu odnětí svobody, vyžaduje písemnou formu a dotčenému vězni musí být umožněno podat proti rozhodnutí odvolání.

Podle názoru CPT je podstatné, aby vnitřní vězeňská pravidla byla jasná a jednoznačná (a rovněž tak v souladu se základní vězeňskou legislativou), a aby každé kázeňské opatření bylo vykonáváno ve shodě s těmito pravidly a aby podléhalo patřičným pojistkám. Toto je v zájmu jak vězňů, tak vězeňského personálu, a je to podmínkou pro kvalitní řízení. CPT doporučuje, aby české úřady přijaly na základě výše uvedených poznámek příslušná opatření (bod 55).

Používání elektronických her vlastněných odsouzenými není v současné době povoleno v rámci celé věznice. Na držení některých věcí nemá odsouzený nárok, může je vlastnit pouze se souhlasem příslušného pracovníka Vězeňské služby České republiky a v případě změny podmínek, za kterých byl souhlas k používání konkrétní věci vydán, může dojít k jeho přehodnocení a další používání věci již nemusí být povoleno. Daná věc však i nadále zůstává majetkem odsouzeného, nejedná se o zabavení předmětu. V případě, že odsouzený věc neodešle mimo věznici, je věc uložena v centrálním skladu, kde jsou uloženy další jeho osobní věci.

České úřady by měly zajistit, aby všichni personál určený k práci s doživotně odsouzenými vězni měl příslušné schopnosti a nutné proškolení a vedení k tomu, aby mohl své úkoly plnit profesionálně, včetně schopnosti komunikovat a nabízet pomoc vězňům (bod 56).

Personál pracující s doživotně odsouzenými je ve věznicích pečlivě vybírán, jedná se o pracovníky s přiměřenou praxí v oblasti zacházení s odsouzenými s dlouholetými tresty odnětí svobody. Vztah s těmito odsouzenými je založen na komunikativnosti a asistenci. Zaměstnanci pracující s doživotně odsouzenými jsou pravidelně proškolení.

CPT doporučuje, aby české úřady s odkazem na systém zařazování doživotně odsouzených vězňů stanovily přesná procedurální pravidla, která vězňům umožní jasně určit, jaké jednání a chování je od nich očekáváno, aby mohli být zařazeni do skupiny s lepšími podmínkami (bod 58).

K zajištění rozvoje práv odsouzených je v současné době Generálním ředitelstvím Vězeňské služby České republiky připravována jednotná vnitřní diferenciací odsouzených v jednotlivých typech věznic včetně odsouzených k doživotnímu trestu, která začne být uplatňována ve 2. čtvrtletí roku 2007. Jejím vydáním bude splněno toto doporučení CPT.

připomínky CPT

CPT nevidí žádné ospravedlnění pro systematické znemožňování styku odsouzených k doživotnímu trestu odnětí svobody s ostatními vězni (bod 47).

Zacházení s odsouzenými k doživotnímu trestu se striktně řídí § 71 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů, v platném znění (dále jen „zákon o výkonu trestu“), a § 95 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění. Podle § 71, odst. 4 zákona č. 169/1999 Sb. jsou odsouzení k doživotnímu trestu odnětí svobody ubytováni zpravidla po jednom.

Odsouzení k doživotnímu trestu odnětí svobody vykonávají trest zásadně v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, viz § 95 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb.

Procesu postupného začleňování odsouzených k doživotnímu trestu mezi ostatní vězně byla a bude věnována zvýšená pozornost i v následujícím období. V roce 2007 připraví Vězeňská služba České republiky novelu zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ve které navrhne vypuštění druhého odstavce § 71, který stanoví, že návštěvy, vycházky a výkon kázeňských trestů odsouzených k doživotnímu trestu probíhají zpravidla odděleně od ostatních odsouzených.

Ve Věznici Valdice je pro ubytování odsouzených k doživotnímu trestu vyčleněno 2. nadzemní podlaží ubytovny „E“. Pro kategorii odsouzených v typu věznice se zvýšenou ostrahou umístěvaných na tuto ubytovnu dle § 8 odst. 3 řádu o výkonu trestu odnětí svobody vyčleněno 3. nadzemní podlaží. O umístění odsouzeného do konkrétní cely rozhoduje dle čl. 7, odst. 1 Vnitřního řádu věznice Valdice vychovatel.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 378/2004 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, Hlava VII – Výkon doživotního trestu v § 96, odst. 1 stanoví, že těmto odsouzeným může být umožněno v době stanovené vnitřním řádem navštěvovat kulturní a společenské místnosti společně s dalšími odsouzenými.

V praxi však tato možnost není příliš využívána, důvodem jsou okolnosti, pro kterou jsou odsouzení ze zvýšené ostrahy ubytováni v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením. Jedná se o problémové odsouzené, kteří uprchli z výkonu trestu, pokusili se o útěk, je proti nim zahájeno trestní stíhání pro závažný trestný čin spáchaný během výkonu trestu, pro terorizování spoluodsouzených, vyhrožování personálu a jeho rodinám. Integrovaní doživotně odsouzených do této kategorie vězňených osob jde proti smyslu resocializačních snah, ve smyslu diferencovaného výkonu trestu.

Doživotně odsouzení o takové kontakty neprojevují zájem, považují tyto odsouzené za „problémové a nebezpečné“ a nechtějí mít s nimi cokoliv společného. Z hlediska skupinové dynamiky jde o protikladné skupiny s odlišnými průběhovými projevy a reakcemi na výkon trestu.

Sdružování doživotně odsouzených je využíváno v rámci této kategorie, společné kontakty jsou jim umožňovány v rámci pracovního zařazení, sportovních a zájmových aktivit, a v rámci řízených aktivit.

Odsouzeným k doživotním trestům věznici Mírov je povolována účast na skupinových aktivitách s ostatními odsouzenými, pokud o to sami projeví zájem. V současné době dva

odsouzení navštěvují skupinovou aktivitu s duchovní tematikou. Společně s nimi se této aktivitu účastní dalších osmi odsouzených. Ostatní odsouzení k doživotí neprojevují zájem o účast na činnostech s dalšími skupinami vězňů, ačkoli je jim tato možnost nabízena. Kromě uváděných možností je odsouzeným k doživotí umožněna účast při výstavách výtvarných a rukodělných prací ostatních odsouzených prováděných mimo oddělení pro odsouzené k doživotí. Standardně vykonávají odsouzení k doživotí vycházku odděleně od ostatních odsouzených v prostorech III. nádvoří věznice. Vycházky se může současně účastnit maximálně deset odsouzených k doživotí. Po dohodě s odborným zaměstnancem a po projednání v bezpečnostní komisi a souhlasu ředitele věznice je odsouzeným umožněno realizovat vycházku v prostoru II. nádvoří věznice, kde probíhá sportovní činnost za přímého zapojení zaměstnance věznice do sportování.

V případě zájmu mají odsouzení k doživotí možnost navázání kontaktu s odsouzenými z řad ostatních skupin odsouzených. Například odsouzenému k doživotí G. O. byla opakovaně povolena návštěva jiných dvou odsouzených ze standardních oddělení věznice.

Odsouzení mají také možnost na požádání se účastnit setkání s duchovními či zástupci jiných církví, kteří do věznice přicházejí (např. Sbor církve bratrské Třinec, Hlučínský sbor křesťanů Hlučín, Charita Zábřeh, Svědkové Jehovovi, Armáda Spásy atd.).

České úřady by měly podniknout kroky k opětovnému navázání kontaktu vězně zmíněného v odstavci 48 s jeho s rodinou (bod 48).

České úřady vyvíjejí snahu, aby vězeň F navázal kontakt s rodinou. Odsouzený je v kontaktu s velvyslanectvím Čínské lidové republiky v Praze, s představitelem jednoho z čínských krajských spolků v České republice a dále s několika nestátními neziskovými organizacemi, které se zabývají problematikou ochrany lidských práv. Výše uvedené organizace budou v této souvislosti požádány o spolupráci.

žádosti CPT o informace

Informace, jakým způsobem se bude řešit problematika doživotně odsouzených vězňů na základě skutečností uvedených v odstavci 42 (bod 42).

V roce 2007 bude pilotně odzkoušena metodika pro hodnocení rizik a potřeb odsouzených ve spolupráci s Probační a mediační službou pro potřebu institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. Na základě výsledků pilotního odzkoušení této metodiky bude metodika dále využívána.

Problematické výkonu doživotního trestu odnětí svobody bude Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky věnovat zvýšenou pozornost. V roce 2004 byl přijat zákon č. 539/2004 Sb., kterým byl novelizován zákon o výkonu trestu odnětí svobody z roku 1999. Výkon doživotního trestu byl zásadním způsobem upraven. Došlo ke zrušení části § 71, ve kterém bylo stanoveno, že výkon doživotního trestu je především zaměřen na ochranu společnosti před další trestnou činností odsouzeného jeho izolací ve věznici a na usměrňování jeho jednání tak, aby

odpovídalo dobrým mravům. Změna praxe v souladu s doporučeními CPT bude dlouhodobým procesem (viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 47 Zprávy CPT).

Informace, týkající se možnosti, aby doživotně odsouzení vězni mohli přijímat návštěvy během víkendů (bod 49).

Jak již bylo výše uvedeno, návštěvy doživotně odsouzených lze povolit i ve dnech pracovního volna či klidu, což již v obou věznicích bylo realizováno.

Informace týkající se nutnosti metodiky, která vyžaduje, aby doživotně odsouzení vězni měnili každých pár měsíců cely (bod 54).

Metodika o níž se ve Zprávě hovoří, nebyla nikdy přijata. Systém rotace vězňů po celách je založen pouze na zhodnocení bezpečnostních rizik u každého jednotlivého odsouzeného (viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 54 Zprávy CPT).

Informace o přesných pravidlech týkajících se předčasného propuštění doživotně odsouzených vězňů (bod 58).

Možnost podmíněného propuštění doživotně odsouzených vězňů upravuje ustanovení § 62 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, - „osoba odsouzená k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí může být podmíněčně propuštěna až po nejméně dvaceti letech výkonu tohoto trestu.“ V roce 2007 odpyká první odsouzený na doživotí v České republice dobu nezbytnou k tomu, aby mohlo být projednáno jeho případné podmíněné propuštění.

O podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo ředitele věznice, v níž se vykonává trest, na žádost odsouzeného nebo i bez takové žádosti, a to ve veřejném zasedání.

Ke kap. 4: Podmínky pobytu ve věznicích u celkové vězeňské populace

CPT doporučuje, aby české úřady, s odkazem na systém zařazování doživotně odsouzených vězňů, stanovily přesná procedurální pravidla, která vězňům umožní jasně určit, jaké jednání a chování je od nich očekáváno, aby mohli být zařazeni do skupiny s lepšími podmínkami. CPT dále žádá, aby byl informován o přesných pravidlech týkajících se předčasného propuštění doživotně odsouzených vězňů (bod 57).

doporučení CPT

CPT doporučuje, aby byly podniknuty kroky k renovaci a k opravě cel ve vazebních částech věznic v Liberci a v Ostravě (bod 59).

Všechny cely a ložnice v obou vazebních věznicích jsou průběžně renovovány a malovány. S ohledem na omezené finanční prostředky a také na vztah některých vězňených osob k majetku mohou působit některé cely zchátralým dojmem.

V roce 2007 bude pilotně nainstalováno nové vnitřní vybavení cel pro obviněné z odolných nehořlavých plastů. Po jeho odzkoušení bude rozhodnuto o tom, zda budou novým nábytkem postupně vybaveny všechny vazební věznice. V jakém rozsahu bude možné přistoupit v roce 2007 k renovaci cel, bude odvozeno od výše finančních prostředků vyčleněných ve státním rozpočtu na Vězeňskou službu České republiky.

Pokud se týká společných WC, optimálním řešením je jejich stavebně technické oddělení. Vězeňská služba České republiky vyvíjí snahu aby, veškerá společná WC byla opatřena dostatečnými vizuálními bariérami ze stran i čelního pohledu. Na základě doporučení CPT odstranit z používání tzv. turecké WC bylo z celkového počtu 519 tzv. tureckých WC 436 nahrazeno keramickým WC, 78 bylo nahrazeno nerezovými WC v provedení antivandal. V současné době je v používání turecké WC pouze na 5 krizových celách (Brno, České Budějovice, Plzeň, Příbram, Stráž pod Ralskem).

Využívání cel ve vazebních částech věznic Liberec a Ostrava by mělo být optimalizováno a měla by být dodržována norma 4 m² na jednoho vězně (bod 60).

Ubytovací kapacita vazební části Vazební věznice Liberec je 169 míst, přičemž k 6. prosinci 2006 v ní vykonávalo vazbu 97 obviněných. Ubytovací kapacita vazební části Vazební věznice Ostrava je 387 míst. K 6. prosinci 2006 v ní vykonávalo vazbu 311 obviněných. Uvedené počty obviněných umožňují ve vazebních částech vazebních věznic dodržovat normu 4 m² na jednoho obviněného.

Měly by být podniknuty kroky ke zlepšení venkovních vycházkových prostor ve věznicích v Liberci a v Ostravě (bod 62).

V roce 2007 bude vydán metodický list upravující kritéria pro vycházkové prostory ve vazebních věznicích. V obou vazebních věznicích jsou limitované venkovní prostory, ale bude vyvinuta snaha vycházkové prostory rozšířit. Také upozorňujeme, že velikost vycházkových dvorů ve Vazební věznici Liberec je 20 m² nikoliv 10 m², jak je uvedeno ve Zprávě CPT.

Podle informace Vězeňské služby České republiky mají obvinění v těchto vazebních věznicích k dispozici dostatek zimních kabátů a bot, ze strany obviněných nebyla zaznamenána žádná připomínka odpovídající konstatování uvedenému ve Zprávě CPT.

České úřady by měly podniknout nezbytná opatření, která zajistí, aby ustanovení § 4a zákona o výkonu vazby bylo plně zavedeno do praxe, a aby osobám ve výkonu vazby v celém vězeňském systému byly nabízeny programy smysluplných činností (bod 65).

Vězeňská služba České republiky dlouhodobě usiluje o zlepšování možností realizovat ve

vazebních věznicích preventivně výchovné, vzdělávací, zájmové a sportovní programy. Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, v § 4a stanoví, že v průběhu výkonu vazby je věznice povinna obviněnému nabídnout účast na preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programech „podle možnosti.“

České úřady by měly přehodnotit organizaci aktivit ve věznicích v Liberci a v Ostravě tak, aby zajistily optimální využití omezeného vybavení těchto věznic, a umožnily tak osobám ve výkonu vazby nebo dočasně umístěným odsouzeným trávit čas ve větším rozsahu větším množstvím různorodých činností (bod 65).

Rozvoji aktivit věnuje Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky trvale vysokou pozornost a tak tomu bude i v roce 2007. V době návštěvy delegace CPT byla realizace aktivit v obou vazebních věznicích omezena, neboť odborní pracovníci, kteří tyto aktivity převážně realizují, byli dáni k dispozici členům delegace CPT, stejně jako některé místnosti, ve kterých jsou tyto aktivity zpravidla realizovány.

České úřady by měly zajistit, aby všem mladistvým ve výkonu vazby nebo „in transit“ byly nabídnuty vzdělávací nebo odpočinkové programy, které zohlední specifické potřeby jejich věkové skupiny. Fyzická cvičení by měla být hlavní součástí těchto programů (bod 66).

Po vedení vazebních věznic je a dále bude vyžadováno, aby aktivity pro mladistvé vězněné osoby byly organizovány tak, aby mladiství trávili minimálně čtyři hodiny denně činností mimo celu. Plnění tohoto úkolu je důsledně kontrolováno. Funkce vychovatelů u mladistvých obviněných o kterých se hovoří níže ve vyjádření k bodu 63 Zprávy CPT jsou zřízeny ve všech vazebních věznicích.

připomínky CPT

Měly by být učiněny kroky k zajištění toho, že vězňům ve výkonu trestu odnětí svobody, kteří nepracují, budou nabízeny smysluplné a různorodé činnosti (bod 67).

Na základě připomínky CPT bude opětovně vedení vazebních věznic zdůrazněno, že odsouzeným, kteří nejsou pracovně zařazeni, mají být organizovány smysluplné a různorodé aktivity. V současnosti jsou nejrozšířenějšími aktivitami zájmové kroužky různorodého zaměření, naučné a vzdělávací programy, zvyšování počítačové gramotnosti, zahradní práce a kurzy výuky cizích jazyků.

žádosti CPT o informace

Informace o roli vychovatelů v praxi u osob ve výkonu vazby a u dočasně umístěných odsouzených (bod 63).

Úkoly vychovatelů u dočasně umístěných odsouzených se neliší od úkolů u trvale umístěných odsouzených. Jsou stanoveny v čl. 9 Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České

republiky č. 26/2006, kterým se stanoví úkoly občanských zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody.

Vychovatel je členem týmu, jehož základním úkolem je komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně cílových opatření k optimalizaci vzdělávacího procesu odsouzených a realizaci protidrogové prevence v rámci věznice. Vychovatel je metodicky usměrňován speciálním pedagogem a je podřízen vedoucímu oddělení.

U dospělých osob ve výkonu vazby není funkce vychovatele zřízena, úkoly spojené s organizací a zajišťováním výkonu vazby, zejména na naplňování práv obviněných a vyžadování plnění jejich povinnosti plní dozorcí 1. třídy – vrchní dozorcí.

Úkoly vychovatele u mladistvých osob ve výkonu vazby jsou stanoveny v čl. 8 Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 44/2006, kterým se stanoví úkoly občanských zaměstnanců a příslušníků vězeňské služby při zabezpečování výkonu vazby.

Základním úkolem vychovatele je komplexní cílevědomé působení na mladistvé obviněné po dobu výkonu vazby s cílem zmírnit negativní dopad izolace mladistvého jeho vzetím do vazby a zvýšit pravděpodobnost jejich plnohodnotného života po návratu do občanské společnosti, vytváří u nich předpoklady k návyku trávit volný čas po dobu výkonu vazby způsobem uspokojujícím obecné i zvláštní potřeby a zároveň neodporujícímu účelu výkonu vazby a běžným normám občanského soužití, prosazuje a zabezpečuje v míře a rozsahu oprávněné zájmy mladistvých obviněných. Vychovatel je přímo podřízen vedoucímu oddělení a je metodicky usměrňován prostřednictvím speciálního pedagoga.

Ke kap. 5: Ženské vězeňkyně

doporučení CPT

Ve věznicích v Liberci a v Ostravě by měla být vytvořena zvláštní oddělení pro ženy ve výkonu trestu, ve kterých budou mít odpovídající materiální podmínky a která jim umožní účastnit se různých smysluplných činností (bod 68).

Umístění žen ve výkonu trestu by mělo být prováděno tak, aby ženy trávily co nejméně času v prostorách, které nejsou primárně určeny pro ženské vězeňkyně (bod 68).

Vytvoření odpovídajících podmínek pro obviněné ženy a ženy dočasně umístěné v obou vazebních věznicích bude Vězeňská služba České republiky věnovat v následujícím období zvýšenou pozornost a zajistí splnění doporučení CPT.

K informaci ze Zprávy CPT o délce trestu u dvou žen ve Vazební věznici Liberec uvádíme, že se nejednalo o šest, respektive sedm měsíců, ale o **šest, respektive sedm týdnů**. Důvodem tak dlouhého pobytu v přijímacím oddělení byla dočasná nemožnost provést s ohledem na reprodukční cyklus žen, radiologické vyšetření, které je povinnou součástí vstupní lékařské prohlídky.

Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky učiní opatření, aby doporučení CPT k umístění žen ve výkonu trestu bylo naplněno.

Ke kap. 6: Oddělení se zvýšenou ostrahou

doporučení CPT

České úřady by měly stanovit jasná pravidla pro umístování vězňů v odděleních se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením, včetně pravidel pro odvolání proti rozhodnutí o umístění v těchto odděleních a pro pravidelné přehodnocování tohoto umístění (bod 69).

V roce 2007 připraví Vězeňská služba České republiky novelu zákona o výkonu trestu odnětí svobody, ve které bude zakotven institut oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, včetně postupu při zařazení a vyřazení odsouzeného, pravidel pro odvolání proti rozhodnutí o umístění v těchto odděleních a pro pravidelná přehodnocování tohoto umístění.

V současné době jsou tato pravidla stanovena v Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 8/2006 o zařazování odsouzených do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a ujednocení výkonu trestu odnětí svobody u těchto odsouzených.

Delegace navštívila oddělení se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením ve věznici Ostrava, kde byli v době návštěvy umístění dva vězni, ačkoli kapacita je 12 vězňů. Materiální podmínky byly uspokojivé, ale režim byl velmi omezen, oba vězni nesměli pracovat; jedinou jejich činností byla několikrát týdně návštěva posilovny. Vychovatel jen málo spolupracoval s těmito vězni. A dále, členové delegace si povšimli, že jeden z vězňů v oddělení se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením ve věznici Ostrava, odsouzený soudem k režimu „s dozorem“ (kategorie B), byl fakticky umístěn na samotce po dlouhou dobu.

Vězni, kteří představují zvláště zvýšené bezpečnostní riziko, by v rámci svého oddělení měli mít relativně volný režim jako kompenzaci za jejich přísné střežení. To konkrétně znamená, že by měli mít umožněno se stýkat s ostatními vězni na oddělení a měli by mít zajištěn velký výběr činností. Mělo by být vynaloženo zvýšené úsilí na vytvoření dobré vnitřní atmosféry na odděleních se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením. Cílem by mělo být vytvoření dobrého vztahu mezi personálem a vězni. Toto není jen v zájmu lidského zacházení s osazenstvem oddělení, ale také v zájmu zachování efektivní kontroly a bezpečnosti a ochrany personálu.

Existence uspokojivého programu činností na oddělení se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením je stejně tak důležitá – ne-li více – jako na normálních odděleních. Tyto činnosti mohou omezit škodlivý dopad na osobnost vězně žijícího v tak zvané skleníkové atmosféře v těchto odděleních. Tyto činnosti by měly být co možná nejrozmanitější (vzdělávání, sport, práce odborné hodnoty, atd.). Co se týče pracovních příležitostí, je jasné, že bezpečnostní hlediska vylučují mnoho druhů práce, která jsou k dispozici v normálních odděleních. To by ale nemělo znamenat, že těmto vězňům bude nabídnuta pouze nudná, monotónní práce.

Měla by být podniknuta taková opatření, která by vězňům umístěným na odděleních se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením umožnila smysluplnější režim na základě výše uvedených poznámek (bod 70).

Vězeňská služba České Republiky dlouhodobě uplatňuje i u odsouzených, kteří představují zvlášť zvýšené bezpečnostní riziko, smysluplné programy zacházení. Každému odsouzenému se po umístění do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením jeho program aktualizuje.

Vzhledem k doporučení CPT Vězeňská služba České Republiky zajistí přezkoumání nabízených a realizovaných programů zacházení na těchto odděleních. Ustanovení o zacházení s těmito odsouzenými bude rovněž obsahovat novela zákona o výkonu trestu. Ještě před nabytím účinnosti novely zákona bude zacházení s odsouzenými zařazenými v odděleních se zesíleným stavebně technickým zabezpečením metodicky upraveno.

Členové CPT naprosto nepochybují, že je potřeba zavést specifická bezpečnostní opatření pro zvláště násilnické vězně, kteří představují nebezpečí pro personál a ostatní vězně. Ale CPT má vážné obavy týkající se způsobu, jakým se rozhoduje o umístění vězňů do oddělení E. Z dostupných záznamů je delegaci CPT zřejmé, že se náměstek generálního ředitele Vězeňské služby České Republiky často rozhodoval o umístění vězně tak, že jednoduše schválil návrh ředitele věznice Valdice.⁴

A navíc, neexistuje žádný formální způsob, jakým by se vězni ke svému umístění v oddělení E mohli vyjádřit; proti tomuto umístění ani neexistuje možnost odvolání. Pro přezkoumávání umístění po šesti měsících nebyla stanovena žádná jasná kritéria a toto přezkoumávání nezahrnovalo ani konzultaci s dotyčným vězňem. Proto bylo obtížné objasnit účel oddělení E; to dokumentuje fakt, že zde bylo umístěno několik velmi zranitelných vězňů, kteří sotva mohli být považováni za výjimečné bezpečnostní riziko.

České úřady by měly stanovit přesnější postupy při umisťování vězňů do oddělení E valdické věznice a náměstek generálního ředitele by takové umístění měl více kontrolovat (bod 73).

Postup při zařazování odsouzených do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením je precizován v Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 8/2006, o zařazování odsouzených do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a ujednacení výkonu trestu odnětí svobody u těchto odsouzených.

K odůvodněným návrhům se vždy vyjadřuje odborná komise, jejímiž členy jsou také psycholog a speciální pedagog. Náměstek generálního ředitele Vězeňské služby České republiky pro bezpečnost a výkon služby si před schválením návrhu vždy vyžádá stanovisko ředitele odboru výkonu vazby a trestu Vězeňské služby České republiky. Každý návrh je tedy pečlivě posuzován.

⁴ Například, viz zpráva odeslaná dne 17. května 2005 z věznice Valdice zástupci generálního ředitele týkající se vězňů K a M.

Každé umístění v oddělení E valdické věznice a jeho účel by měly být pravidelně přezkoumávány z různých hledisek (bod 73).

Důsledně je posuzováno odůvodnění návrhu na zařazení odsouzeného do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, nebezpečnost odsouzeného, komplexní zpráva o odsouzeném, dosavadní průběh výkonu trestu odnětí svobody včetně posouzení vhodnosti individuálního programu zacházení (viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 73 Zprávy CPT).

Mělo by být vynaloženo větší úsilí při práci s vězni v oddělení E valdické věznice a při rozvíjení smysluplnějšího režimu těchto vězňů, což zahrnuje i širší nabídku aktivit (bod 74).

Pracovně nezařazení odsouzení mohou v případě využití nabídky aktivit ze strany věznice trávit denně mimo cely 7 hodin. Jedná se o 2 hodiny vycházky a sportovní aktivity, 4 hodiny zájmové činnosti, půl hodiny pohovorů s výchovnými pracovníky (vychovatel, vychovatel – terapeut, pedagog, psycholog) a půl hodiny navádění na jednotlivé aktivity, k lékaři, ke koupání apod. podle denního řádu.

Bude vyžadováno, aby vedení věznic vyvíjelo vyšší úsilí při zapojování odsouzených do nabízených aktivit.

Delegace si povšimla, že vězni byli nejen systematicky poutáni pokaždé, když opustili své cely, ale rovněž byli spoutáni při cvičení venku. Poznámky v bodu 50 výše platí stejně pro tyto vězně a CPT doporučuje, aby české úřady ukončily pravidelné spoutávání vězňů v oddělení E. České úřady by měly ukončit pravidelné spoutávání vězňů v oddělení E valdické věznice (bod 75).

Jak již bylo uvedeno, při používání pout je u každého z odsouzených předem individuálně posouzeno bezpečnostní riziko. Poutání je opatřením, jehož účelem je předejít a zabránit násilnému chování těchto odsouzených vůči personálu. Při používání poutacích prostředků nejsou odsouzení nijak výrazně omezeni v pohybu, není jim působena bolest a používání prostředků v žádném případě nemůže zanechat na jejich zdraví následky. Toto opatření se používá pouze při předvádění, takže odsouzený má pouta nasazena pouze několik minut denně (viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 50 Zprávy CPT).

Měl by být přezkoumán způsob a praxe používání lůžek s popruhy ve valdické věznici s ohledem na poznámky v bodu 77 (bod 77).

Poutací popruhy jsou ve věznici Valdice používány v souladu s § 17 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Nebylo zjištěno, že by byly poutací popruhy používány jako trest. Ze zpracovaných záznamů o používání tohoto druhu donucovacích prostředků je evidentní, že byly používány výhradně v případech, kdy se odsouzení závažným způsobem sebepoškodí (po předchozím lékařském vyšetření), kdy

sebepoškozením vyhrožují a personál má důvodnou obavu, že odsouzený své hrozby naplní a v případech kdy odsouzený ohrožuje své okolí nebo ničí majetek věznice. Použití poutacích popruhů je zpravidla vždy výsledkem konzultace a posouzení okolností mezi příslušným dozorcem a lékařem. Místnost, kde jsou odsouzení připoutáni k lůžku, je po celou dobu monitorována kamerou a lze tak kontrolovat (i zpětně) chování a zdravotní stav vězně a také chování personálu, který je s vězněm ve styku.

žádosti CPT o informace

Informace o počtech případů použití lůžek s popruhy v odděleních D a E valdické věznice od dubna do září 2006, zda stejný vězeň byl připoután více než jednou a jaká byla nejdelší doba, po kterou byl jeden vězeň připoután během pěti dnů (bod 77).

Od dubna do září 2006 byly poutací popruhy použity ve Věznici Valdice v sedmi případech. Více než jednou byl v uvedeném období připoután poutacemi popruhy jeden odsouzený, a to odsouzený M. S., v obou případech na doporučení lékaře. Dne 21. srpna 2006 se odsouzený sebepoškodil pořezáním na předloktí ruky a vyhrožoval dalším sebepoškozením. Popruhy byly přiloženy dne 21. srpna 2006 v 17.00 hodin, sejmuty dne 22. srpna 2006 v 10.10 hodin. Dne 22. srpna 2006 se odsouzený opětovně sebepoškodil pořezáním na předloktí ruky a polknutím cizího předmětu. Popruhy byly přiloženy v 14.15 hodin a sejmuty 23. srpna 2006 ve 13.37 hodin.

Členové CPT se již zmínili o svém znepokojení ohledně kázeňského systému v oddělení E. A dále, ze záznamů jasně vyplývá, že jistý počet vězňů v oddělení E strávil velmi dlouhou dobu v celách pro výkon kázeňského trestu. Například K strávil 121 dnů v cele pro výkon kázeňského trestu během sedmi a půl měsíce od 16. února do 30. září 2005; GR strávil 91 dní v cele pro výkon kázeňského trestu během osmi měsíců od 23. června do 22. února 2006; a IR byl v takové cele 51 dnů od 17. ledna do 8. listopadu 2005. CPT by přivítal vyjádření českých úřadů ohledně důvodu těchto dlouhých pobytů v celách pro výkon kázeňského trestu popsaných v odstavci 78 (bod 78).

Důvodem dlouhých pobytů vězňů v celách pro výkon kázeňských trestů, jsou závažné kázeňské přestupky. Jde o hostilní chování vůči personálu, agresivitu vůči ostatním vězňům, sebepoškozování nebo ničení vybavení cel.

U odsouzeného K se jednalo o opakované ničení vybavení cely, zbarikádování v cele a sebepoškození. U odsouzeného GR se jednalo o pět napadení spoluodsouzených, jednou o vzájemné napadení s odsouzeným IR. Odsouzený IR ve čtyřech případech vyhrožoval příslušníkům Vězeňské služby České republiky, dvakrát se úmyslně sebepoškodil a jednou se vzájemně napadl s odsouzeným GR.

Ke kap. 7: Zdravotní péče

doporučení CPT

Členové delegace CPT zaznamenali, že vězni, kteří přišli navštívit svého lékaře ve věznici Liberec, se museli nejdříve svléknout do prádla v čekárně před ostatními vězni a pak je dozorce uvedl do ordinace. Delegace sledovala, že svlečení čekali poměrně dlouhou dobu. Tento postup může být považován za ponižující a CPT doporučuje, aby se již nadále neužíval (bod 81).

K lékaři jsou obvinění předváděni po jednotlivých celách za dodržování podmínek stanovených v § 7 a § 18 zákona č. 293/1993, o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. Postup, kdy byl obviněný vyzván, aby se svlékl do spodního prádla těsně před vstupem do ordinace, nebude nadále užíván.

České úřady by měly zajistit vězňům možnost konzultace před i po krevních testech na HIV, žloutenku a syfilis (bod 82).

Při odběrech krve jsou všichni pacienti informováni o důvodech odběru s tím, že v případě pozitivního nálezu budou informováni a poučeni o dalších opatřeních a léčbě. V případě pozitivního nálezu pacient stvrzuje v příslušném formuláři, že byl informován o charakteru onemocnění, preventivních opatřeních a další léčbě.

CPT znovu opakuje svá doporučení, aby byly podniknuty takové kroky, které zajistí, že důvěrnost vztahu lékaře a pacienta a lékařské tajemství budou plně garantována ve všech vězeňských zařízeních v České republice. To znamená, že lékařská vyšetření budou prováděna mimo doslech a – pokud lékař ve výjimečných případech nestanoví jinak – mimo dohled dozorců (bod 84).

Ve všech vězeňských zařízeních v České republice jsou dozorcí přítomni v ordinaci lékaře pouze na žádost lékaře.

Z účelem přijetí opatření pro zajištění vyšší ochrany lékařského tajemství a informací o zdravotním stavu odsouzených byla koncem roku 2006 provedena analýza materiálních finančních požadavků jednotlivých věznic ve vztahu k úpravě vstupních dveří do ordinace lékaře a psychiatra (průhled opatřen odnímatelným závěsem či žaluzií, alarm apod.). Opatření ve smyslu doporučení CPT budou průběžně prováděna v roce 2007.

Ke kap. 8: Další záležitosti

doporučení CPT

Vězeňský personál by měl podporovat větší interakci s vězni a měl by projít školením, které zlepší interpersonální dovednosti a komunikaci (bod 85).

Pro vězeňský personál jsou podle stanoveného „programu celoživotního vzdělávání“ organizovány Institutem vzdělávání Vězeňské služby České republiky Stráž pod Ralskem speciální školení podle profesí a funkcí. Jde například o tato školení: Komunikace pro dozorce,

Výcvikový kurz pro vychovatele, Specializační kurz pro sociální pracovníky, Specializační kurz rodinná terapie, Sebezkušenostní psychotherapeutický výcvik, Tělo jako prostředek v práci pedagoga.

Další školení probíhá na základě Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky v rámci služební a profesní přípravy: Zde jsou školena témata zaměřená na prohlubování a upevňování vědomostí a dovedností nezbytných pro výkon služby, včetně jejich důsledného uplatňování při praktické činnosti.

Všechny výše uvedené kurzy a školení jsou kromě odbornosti zaměřeny zejména na rozvoj komunikativních dovedností, řešení konfliktních situací, asertivitu apod.

České úřady by měly zvážit možnost postupného omezování systematického vybavování dozorců obušky, pouty a slzným plynem. Pokud má dozorce toto vybavení u sebe, neměl by je nosit viditelně. Výcvik v technikách kontroly a fyzického omezení by měl být dozorcům dostupný ve větší míře (bod 86).

S doporučením CPT byli seznámeni všichni ředitelé věznic a vazebních věznic, kteří rozhodují o vyzbrojení dozorců donucovacími prostředky.

Výzbroj a výstroj dozorců je stanovena v Nařízeních generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 26/2006, kterým se stanoví úkoly občanských zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody a č. 44/2006, kterým se stanoví úkoly občanských zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu vazby takto: „Při výkonu služby je vyzbrojen slzotvorným prostředkem, ostatní výzbroj (služební obušek, předváděcí řetízky, pouta) a výstroj (svítilnu, kapesní obvaz, zápisník s tužkou) má uloženu ve služební brašně na určeném místě (stanovišti), pokud ředitel věznice nerozhodne o tom, že při výkonu služby na konkrétním stanovišti bude vyzbrojen dalšími donucovacími prostředky.“

Výcvik v technikách kontroly a fyzického omezení je součástí služební a profesní přípravy dozorců. Zvyšuje se počet případů, kdy dozorcí k dosažení účelu zákroku použijí prvky sebeobrany a prokazatelně se snižuje počet případů, kdy je k dosažení účelu zákroku použit obušek.

CPT znovu opakuje své doporučení, aby jak osoby ve výkonu vazby, tak i osoby ve výkonu trestu měly zaručen pravidelný přístup k telefonu (bod 88).

Doporučení CPT týkající se pravidelného přístupu osob ve výkonu trestu k telefonům je v rámci možností jednotlivých věznic naplňováno. Počet telefonních hovorů vězňených osob se každoročně zvyšuje. V následujícím období bude vyvinuto úsilí, aby byly vytvořeny podmínky pro možné výrazné zvýšení počtu telefonních hovorů uskutečňovaných vězňenými osobami mj. navýšením počtu placených telefonních automatů.

Měl by být přehodnocen seznam potravin, které si vězni mohou koupit (bod 89).

S ohledem na doporučení CPT bude v roce 2007 jednotně stanoven minimální sortiment zboží, který budou mít možnost nakupovat vězněné osoby ve všech věznicích a vazebních věznicích. Čerstvé ovoce a zelenina dle sezónní nabídky jsou i nyní součástí sortimentu nabízeného vězněným osobám. Vězni nejsou v žádném případě omezeni na to, aby byli nuceni nakupovat konzervované maso a čokoládu.

Cely pro výkon kázeňského trestu byly v obou věznicích, které CPT navštívil, dostatečně velké, s dobrou ventilací a dostatečným přirozeným světlem a byly vybaveny upevněnou kovovou postelí, úložným prostorem, umyvadlem a toaletou. Tyto cely v ostravské a liberecké věznici nebyly však vhodné pro umístování vězňů, u kterých hrozilo sebepoškození, protože zde bylo příliš mnoho ostrých hran a mříže umístěné u oken představovaly potencionální sebevražedné riziko. Je také třeba, aby v liberecké věznici byl vytvořen jeden kompletní registr podrobných záznamů o umístěních v cele pro výkon kázeňského trestu a je třeba zajistit, aby tento registr byl přesně doplňován. CPT doporučuje, aby byly podniknuty nezbytné kroky k řešení těchto nedostatků (bod 91).

Cela pro výkon kázeňského trestu není totožná s celou pro umístění vězně, který nekontroluje v agresi své chování. Taková cela bývá součástí krizového oddělení a vězeň je do ní umístován na dobu do odeznění agresivního stavu (tato cela bývá i vypolstrována).

Záznamy o provozu (využití) cel určených pro výkon kázeňských trestů jsou integrovány do nově připravovaného vězeňského informačního systému, který bude v plném rozsahu využíván ve věznicích a vazebních věznicích v roce 2007.

Co se týče používání lůžek s popruhy pro rozrušené vězně ve věznici v Ostravě a na Mírově, CPT se domnívá, že pokud je vězeň připoután, měl by být pod neustálým, přímým osobním dohledem člena personálu. Všechna relevantní fakta, týkající se tohoto připoutání, by měla být detailně zanesena do registru se záznamy. CPT doporučuje, aby byly podniknuty nezbytné kroky na základě výše uvedených zjištění (bod 92).

Pokud jsou ve vazební věznici v Ostravě nebo ve věznici v Mírově použity poutací popruhy, je vždy připoutaná vězněná osoba pod neustálým přímým dohledem vězeňského personálu. O použití poutacích popruhů jsou ve všech případech zpracovány záznamy. Ze záznamů je zcela evidentní, kdy a za jakých podmínek byly poutací popruhy použity.

žádosti CPT o informace

Informace o současném využívání vypolštářované cely (č. 356) ve věznici v Ostravě (bod 92).

Cela č. 356 je celou krizového oddělení využívanou pro zklidnění mimořádných krizových stavů vězněných osob, které v agresi či masivním neklidu ohrožují sebe nebo své okolí. Lze do ní

umístit vězněnou osobu na dobu nezbytně nutnou. Cela je stavebně upravena a materiálně vybavena tak, aby nedocházelo k sebepoškození vězněné osoby.

K části D: Psychiatrická zařízení

K bodu 1: Předběžné poznámky

žádosti CPT o informace

Informace o navrhované speciální klinice pro pacienty s ochrannou léčbou (bod 94).

Výstavba pavilonů pro ochranné léčení je připravována v psychiatrické léčebně Brno. Jedná se o výstavbu moderního komplexu k zajištění diferencované péče a motivace léčených (léčby psychiatrické, sexuologické, protialkoholní a protitoxikomanické). Tento komplex bude splňovat hygienická a terapeutická kritéria s přihlédnutím k podobným zařízením v zemích EU. V České republice není zaveden institut forezních psychiatrických klinik.

Výkon ochranného léčení ve zdravotnických zařízeních a při výkonu trestu odnětí svobody bude upraven zákonem o výkonu ochranného léčení. Návrh zákona zpracovává ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s ministerstvem spravedlnosti. Termín pro předložení návrhu zákona byl vládou stanoven do 31. března 2007.

Podle stávající právní úpravy lze pachateli, který se dopustil trestného činu (nebo tzv. činu jinak trestného, jedná-li se o nepřítelného pachatele) ve stavu vyvolaném duševní poruchou, popřípadě pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, a za podmínky, že jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, uložit ochranné léčení jako jeden z druhů ochranných opatření. Ochranné léčení lze uložit samostatně nebo vedle trestu. Lze ho ukládat ve dvou formách, jako ochranné léčení ústavní, nebo ochranné léčení ambulantní. Může být vykonáváno v průběhu výkonu trestu nepodmíněného odnětí svobody ve věznicích, jsou-li k tomu ve věznicích podmínky, anebo v psychiatrických léčebnách.

Ke kap. 2: Špatné zacházení

Personál v dobřanské psychiatrické léčebně by měl být znovu obeznámen s tím, že všechny formy špatného zacházení jsou nepřijatelné a budou přísně postihovány (bod 95).

Zaměstnanci léčebny byli seznámeni s tím, že při zjištění špatného zacházení a nevhodného chování k pacientům, budou přísně postihováni, případně bude s nimi ukončen pracovní poměr. Personál léčebny je také průběžně proškolen, jak zvládat neklidného a agresivního pacienta. Poslední školení proběhlo 6. října 2006 na oddělení 13. Dne 29. listopadu 2006 se v léčebně konala mezioborová konference na téma Problematika ošetrovatelské péče na oddělení s akutními neklidy. Přítomno bylo 147 zaměstnanců léčebny. Dne 21. prosince 2006 se v léčebně konal seminář zaměřený na zvládnutí agresivního pacienta, kterého se zúčastnilo 29 zaměstnanců.

Pomocný personál léčebny je před přijetím do pracovního poměru podrobován psychologickým testům.

Ke kap. 3: Životní podmínky

doporučení CPT

České úřady by měly podniknout nezbytné kroky, které zajistí, aby všem pacientům v dobřanské psychiatrické léčebně, kterým to dovoluje jejich zdravotní stav, bylo umožněno absolvovat alespoň hodinovou vycházku venku každý den; a zvláště aby omezování práva na takové vycházky nebylo používáno jako trest (bod 98).

V psychiatrické léčebně Dobřany mají pacienti z uzavřených oddělení vycházky s ošetřujícím personálem. Pouze v době větší nemocnosti personálu dochází k nepravidelným vycházkám pacientů.

Pacienti, kteří nejsou upoutaní k lůžku, by měli být více motivováni nosit během dne jiné oblečení než pyžamo (bod 100).

Pacienti psychiatrické léčebny Brno jsou motivováni a vedeni k tomu, aby, pokud není dán medicínský důvod, nenosili během dne pyžamo a oblékali si civilní oblečení. Personál léčebny však nemá žádnou možnost, jak k tomu pacienty přinutit, jedná se o jejich svobodné rozhodnutí, že v průběhu dne zůstanou oblečení v pyžamu. Na skutečnost, aby pacienti byli motivováni k nošení oblečení během dne, budou upozorněny všechny psychiatrické léčebny.

připomínky CPT

Měla by být věnována větší pozornost výzdobě v ložnicích a pokojích pacientů dobřanské psychiatrické léčebny (bod 96).

Pokoje pacientů v psychiatrické léčebně Dobřany jsou průběžně vybavovány novým a moderním nábytkem. Pacienti si sami zkrášlují ložnice svými výrobky z pracovní terapie.

Měla by být věnována větší pozornost výzdobě v ložnicích a pokojích pacientů brněnské psychiatrické léčebny (bod 99).

Pokoje pacientů v psychiatrické léčebně Brno jsou průběžně vybavovány novým a moderním nábytkem. Pacienti si sami zkrášlují ložnice svými výrobky z pracovní terapie.

žádosti CPT o informace

Delegace CPT byla informována o plánu zlepšování dobřanské psychiatrické léčebny, včetně renovace některých oddělení (například 13B) a stavby nových ubytovacích prostor. Tato opatření spolu s plánem snížení počtu lůžek v léčebně povedou k rozšíření životního prostoru a tím ke zlepšení kvality života pacientů. CPT tento plán renovace dobřanské psychiatrické léčebny vítá a žádá, aby byl nadále o těchto změnách pravidelně informován. CPT také žádá o informace týkající se opatření ke snížení kapacity v dobřanské psychiatrické léčebně (bod 97).

V průběhu roku 2006 psychiatrická léčebna Dobřany zrušila 60 lůžek, dalších 30 je technicky uzavřeno do doby dokončení rekonstrukce a dostavby pavilonu 29.

Po dokončení rekonstrukce vzniknou 2 stanice po 25 lůžkách ve vysoké kvalitě. V souvislosti s plánovanými úpravami bude průběžně klesat počet lůžek a zbývající budou včetně zázemí kvalitnější.

Podrobné informace o projektu rozšíření brněnské psychiatrické léčebny a zvláště pak informace, zda tento projekt přispěje k vyřešení problému s nedostatkem životního prostoru zaznamenaném v některých odděleních (bod 99).

Pokud jde o informaci o přeplněnosti oddělení, např. jednotky intenzivní péče, nejde o každodenní realitu. Vytížení ošetřovacích jednotek je logicky dáno tím, kolik je aktuálně akutních pacientů. V době návštěvy delegace CPT v psychiatrické léčebně Brno bylo aktuálně přijato více pacientů, nicméně v jiných dnech je situace odlišná a oddělení jsou zaplněna pouze zčásti.

Posouzení míry výzdoby a přívětivosti určitého místa je záležitostí ryze subjektivní, pro kterou neexistují žádná objektivní kritéria. Většina pacientů i personálu hodnotí výzdobu jako adekvátní a prostředí jako příjemné. I přes toto hodnocení byla přijata opatření s cílem oživit prostředí na vybraných odděleních. Na jednotce intenzivní péče z praktických důvodů není možno umístit jakoukoli dekoraci, která by byla odnímatelná a která by nemohla být použita jako zbraň proti okolí.

Výstavba moderních pavilonů ochranného léčení, které by měla být hotova v termínu do 31. ledna 2008. Významně rozšíří prostorové možnosti a tím i životní prostor pacientů. Stavebnětechnické uspořádání jednotek je podmíněno celkovým stářím budov, ve kterém se nacházejí.

Ke kap. 4: Zdravotní péče

žádosti CPT o informace

Stanovisko českých úřadů k poznámkám v odstavci 102 týkajícím se opětovného zapojení pacientů do společnosti (bod 102).

Psychiatrická léčebna Brno nemá větší problémy s umístováním pacientů do zařízení sociální péče po ukončení jejich léčby. Léčebna provozuje doléčovací ambulanci a velmi úzce spolupracuje rovněž s občanskými sdruženími Práh a Lotos, jejichž je spoluzakladatelem a které nabízejí široký sortiment resocializačních služeb včetně chráněného bydlení. Tato zařízení poskytují možnost zaměstnání v chráněných pracovištích pro psychiatricky nemocné. Ke kontaktu uvedených zařízení s pacienty dochází již v průběhu léčby v léčebně. Vlastní činnost těchto občanských sdružení je zaměřena na snadnější opětovné zapojení pacientů do běžného života a společnosti.

Psychiatrická léčebna Dobřany navázala spolupráci s občanským sdružením Ledovec, které zajišťuje péči o pacienty s psychickým handicapem po propuštění z léčebny.

Ke kap. 5: Léčba sexuálních násilníků

doporučení CPT

České úřady by měly zajistit, že

- **všem členům lékařského týmu, zvláště sestřám, budou k dispozici relevantní informace o pacientech a tým se bude pravidelně scházet;**
- **pro psychologa a zbytek týmu na oddělení 40 v brněnské psychiatrické léčebně bude zajištěno další vzdělávání a supervize;**
- **bude k dispozici protokol o léčbě sexuálních násilníků v brněnské psychiatrické léčebně a v dobřanské psychiatrické léčebně (bod 106).**

V České republice nejsou v současnosti k dispozici žádné standardizované metody hodnocení pacientů ani standardizované psychodiagnostické metody diagnostiky sexuálních deviací.

Velkou roli v přípravě odborných zdravotnických pracovníků má supervize celého terapeutického týmu. Při pravidelných týdenních velkých vizitách informuje psycholog ostatní členy týmu o každém z pacientů. Děje se tak za přítomnosti supervizního konziliárního sexuologa ze sexuologického odd. Fakultní nemocnice u svaté Anny v Brně. Při této vizitě je stanovován další terapeutický postup. Ihned po návštěvě CPT byla s psychologem řešena otázka sdílení jeho dokumentace, byl opětovně seznámen s jeho povinnostmi a nyní je již vše napraveno.

Velkým vizitám je přítomen i vedoucí lékař oddělení, kterým je psychiatr s maximální dosažitelnou specializací v oboru, který odpovídá za chod oddělení. Sexuologické ochranné léčení je terapeuticky vedeno lékařem s atestací z psychiatrie a sexuologie, za supervize konziliárního lékaře (přednosta sexuologického oddělení fakultní nemocnice).

O léčbě jsou vedeny záznamy jak v psychiatrické léčebně Brno, tak na sexuologickém oddělení fakultní nemocnice. Duplicita záznamů z pobytu v léčebně se ukázala jako přínosná pro pokračování v následné ambulantní ochranné léčbě. Soud totiž po ukončení ústavní formy léčby většinou převádí pacienta do léčby ambulantní a výkonem léčby je pověřeno regionální sexuologické oddělení fakultní nemocnice.

Kromě uvedené prováděné supervize na oddělení 40 je zvyšování kvalifikace personálu vždy žádoucí. Sexuologická lékařská společnost připravuje vytvoření speciální přípravy psychologa pro náročnou diagnostiku a terapii sexuologických pacientů.

Chirurgické kastrace jsou prováděny v souladu se zákonem č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů. Ve Zprávě CPT o komisi odborníků nejde v žádném případě o členy lékařského etického výboru nemocnice, ale její složení je přesně stanoveno předpisem.

K souběhu funkcí lékařů, kteří se podílejí na posuzování možností kastrace, a osob, které ji provádí, se není možno vyjádřit, neboť Zpráva CPT neuvádí jména konkrétních pacientů. Zpráva CPT uvádí, že členové delegace „získali dojem.“ Komunikační pochybení však nebyla v přístupu psychiatrické léčebny Brno shledána.

České úřady by měly vypracovat komplexní a detailní postup (včetně náležitých bezpečnostních pojistek) léčby potlačení libida, které bude obsahovat ustanovení o:

- **kritériích pro vykonání či nevykonání zákroku/léčení tohoto typu;**
- **informacích, které musí pacient obdržet;**
- **lékařském vyšetření před a po zákroku;**
- **možnosti externí konzultace, včetně nezávislého druhého názoru (bod 109).**

České sexuologická škola je celosvětově uznávána a to především v oblasti dosahování výsledků při výkonu ochranného sexuologického léčení. Systém péče o pacienty se sexuální deviací je v České republice komplexní a zahrnuje především vybudování náhledu pacienta do vlastní problematiky a zajištění bezpečných forem dalšího sexuálního života. V rámci této terapie nedominuje léčba potlačením libida. Čeští odborníci nevidí vypracování požadovaného postupu léčby potlačení libida jako nezbytné.

Obsah informací, které musí pacient před zákrokem obdržet, je v obecné rovině upraven ve vyhlášce č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci, která nabývá účinnosti 1. dubna 2007.

připomínky CPT

CPT má vážné výhrady týkající se specifického zdravotního výkonu chirurgické kastrace, který se provádí některým sexuálním násilníkům; CPT má velké pochybnosti, zda je možné tento chirurgický výkon provádět osobám zbaveným svobody (bod 103).

Kastrace jsou nyní prováděny na základě zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů. Předpokládá se, že v roce 2007 bude znovu projednáván návrh zákona o zdravotní péči, kterým bude provádění kastrací podrobně upraveno.

žádosti CPT o informace

Informace týkající se rozdělení úkolů a zodpovědnosti mezi personálem léčebny a externími lékaři při léčbě sexuálních násilníků na oddělení 40 v brněnské psychiatrické léčebně (bod 106).

V České republice nejsou v současnosti užívány žádné standardizované metody hodnocení pacientů. Není zcela jasné, jaké metody hodnocení pacientů delegace CPT požaduje. V České republice rovněž neexistují standardizované psychodiagnostické metody diagnostiky sexuálních deviací.

Velkou roli v přípravě odborných zdravotnických pracovníků hraje supervize celého terapeutického týmu. Při pravidelných týdenních velkých vizitách informuje psycholog ostatní členy týmu o každém z pacientů. (Ihned po návštěvě CPT byla s psychologem řešena otázka

sdílení jeho dokumentace, byl opětovně seznámen s jeho povinnostmi a nyní je již vše napraveno). Děje se tak za přítomnosti supervizního konziliárního sexuologa ze sexuologického odd. Fakultní nemocnice u Svaté Anny v Brně. Při této vizitě je stanovován další terapeutický postup.

Velkým vizitám je přítomen i vedoucí lékař oddělení, kterým je psychiatr s maximální dosažitelnou specializací v oboru, který odpovídá za chod oddělení. Sexuologické ochranné léčby jsou však terapeuticky vedeny lékařem s atestací z psychiatrie a sexuologie, za supervize konziliárního lékaře (přednosta sexuologického oddělení fakultní nemocnice).

O léčbě jsou vedeny záznamy, které jsou jak v psychiatrické léčebně Brno, tak na sexuologickém oddělení fakultní nemocnice. Duplicita záznamů z pobytu v léčebně se ukázala jako přínosná pro pokračování v následné ambulantní ochranné léčbě. Soud totiž po ukončení ústavní formy léčby většinou převádí pacienta do léčby ambulantní a výkonem léčby je pověřeno regionální sexuologické oddělení fakultní nemocnice.

Kromě uvedené prováděné supervize na oddělení 40, je zvyšování kvalifikace personálu vždy žádoucí. Sexuologická lékařská společnost připravuje vytvoření speciální přípravy psychologa pro náročnou diagnostiku a terapii sexuologických pacientů.

Chirurgické kastrace jsou prováděny v souladu se zákonem č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů. Ve Zprávě CPT zmíněná komise odborníků není v žádném případě složená z členů lékařského etického výboru nemocnice, ale její složení je přesně stanoveno předpisem. K údajnému souběhu funkcí lékařů, kteří se podílí na posuzování možností kastrace a osob, které ji provádí, se není možno vyjádřit, neboť CPT neuvádí jména konkrétních pacientů a sama zpráva delegace hovoří o tom, že členové delegace „získali dojem“. Komunikační pochybení však nebyla v přístupu brněnské léčebny shledána.

V průběhu návštěvy nebylo možno poskytnout delegaci statistické údaje o pachatelích sexuálních trestných činů, kteří byli buď chemicky, a nebo operativně kastrováni. Přesné statistiky o počtu znovu odsouzených osob (za sexuální trestné činy, které zahrnují násilí vůči druhé osobě) a přesný počet výše zmíněných dvou typů lékařských zákroků, vykonaných každý rok, nebyly k dispozici. CPT by proto rád obdržel informace o:

- ročních počtech mužů ve výkonu „ochranného léčení“, kteří podstoupili či podstupují léčbu potlačení libida v posledních pěti letech v České republice;
- ročních počtech chirurgických kastrací provedených u mužů ve výkonu „ochranného léčení“ v posledních pěti letech v České republice;
- statistice o počtu opakovaných odsouzení za sexuální trestné činy, které zahrnují násilí vůči druhé osobě, u mužů, kteří byli chirurgicky kastrováni a rovněž u pacientů, kteří podstoupili či podstupují léčbu potlačení libida (bod 103).

Ministerstvo zdravotnictví požádalo všechny psychiatrické léčebny zajišťující ochranné léčení o zaslání požadovaných údajů. Informace jsou uvedeny v příloze č. 5 vyjádření vlády ČR ke Zprávě CPT.

Ze zákona není stanovena povinnost vést evidenci pacientů s nařízenou ochrannou sexuologickou ambulantní léčbou, kteří užívají blokátory testosteronu. Tudíž tato evidence není statisticky zpracovaná. Totéž se týká evidence pacientů, kteří se dobrovolně podrobili a byla jim příslušnou komisí odborníků schválená testikulární pulpectomie v rámci nařízené ochranné léčby. Zdravotnická zařízení nedisponují informacemi o tom, kolik pacientů bylo opakovaně odsouzeno za sexuální trestné činy. Tyto údaje jim policie ani soudy nesdělují.

Roční statistiky mužů ve výkonu „ochranného léčení,“ kteří podstoupili či podstupují léčbu potlačení libida v posledních 5 letech nejsou ministerstvem spravedlnosti prováděny. Z trestní statistiky ministerstva spravedlnosti lze pouze zjistit informace o ochranném léčení (ambulantním nebo ústavním), ve kterém jsou z větší části zahrnuty počty ochranných léčení sexuologických: v roce 2001 – 176 osob, v roce 2002 – 24 osob, v roce 2003 – 210 osob, v roce 2004 – 182 osob a v roce 2005 – 223 osob.

Ke kap. 6: Personál

doporučení CPT

České úřady by měly zabezpečit důkladnější vstupní školení a další potřebná proškolení pomocných sester (bod 112).

Vzdělávání zdravotnických pracovníků se řídí zákonem č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních).

Pojem pomocný zdravotnický personál již není užíván. Jde o zdravotnické pracovníky způsobilé k výkonu zdravotnického povolání pod odborným dohledem nebo přímým vedením. Za tyto pracovníky lze považovat sanitáře, kteří odbornou způsobilost získávají akreditovaným kvalifikačním kurzem v trvání 150 hodin. V rámci teoretické výuky jsou 3 hodiny věnovány etice zdravotnického pracovníka, právům pacientů a profesním etickým kodexům.

Pro pracovníky jsou pořádány odborné akreditované semináře v rámci zdravotnických zařízení a rovněž se účastní seminářů i mimo vlastní zařízení. Velký důraz je kladen na systém celoživotního vzdělávání.

Na nutnost průběžného proškolení zdravotnického personálu byli upozorněni ředitelé všech psychiatrických léčeben.

Ke kap. 7: Omezení rozrušených a/nebo agresivních pacientů

doporučení CPT

CPT doporučuje, aby české úřady dále redukovaly užívání síťových lůžek v dobřanské psychiatrické léčebně a hledaly alternativy k jejich používání. CPT dále doporučuje, aby pacienti umístění v síťových lůžkách byli přímo a stále kontrolováni členem personálu (bod 114).

Klecová lůžka nejsou ve zdravotnických zařízeních používána. Síťová lůžka jsou ve zdravotnických zařízeních užívána k ochraně neklidných a zmatených nemocných, zejména na gerontopsychiatrických stanicích. Do síťových lůžek jsou na noc ukládáni velmi zmatení dementní pacienti. Pobyt v nich je bezpečnější a humánnější, není třeba používat jiné omezovací prostředky. Nedochází ke komplikacím z důvodů pádů pacientů z postelí, zejména zlomeninám horního konce stehenní kosti s fatálním průběhem.

Všechny omezující prostředky lze používat jen v krajích případech, na nezbytně nutnou dobu a jen ze závažných medicínských, nikoli výchovných nebo korektivních důvodů. Použití omezujícího prostředku musí být zaznamenáno a zdůvodněno ve zdravotnické dokumentaci. Používání všech omezovacích prostředků bude redukováno, pokud se podaří navýšit počet personálu a zajistit vhodné prostorové uspořádání v lůžkových psychiatrických zařízeních. Úplné vyloučení omezovacích opatření není možné, protože některé psychotické stavy spojené s neklidem, agresivitou, sebevražednými úmysly a nepředvídatelným jednáním pod vlivem bludů a halucinací mohou ohrožovat nejen ostatní pacienty a personál, ale i samotného pacienta.

Psychiatrické léčebny budou upozorněny na nutnost dodržovat metodický pokyn „Používání omezovacích prostředků u pacientů v psychiatrických zařízeních České republiky,“ který byl uveřejněn ve Věstníku ministerstva zdravotnictví č.1/2005 a bude jim doporučeno vytvořit speciální „registr“ používání omezovacích prostředků.

V izolační místnosti v oddělení 13B dobřanské psychiatrické léčebny by měla být přijata opatření k prevenci sklouzávání matrací směrem k toaletám (bod 115).

Od doby, kdy CPT navštívil psychiatrickou léčebnu Dobřany byla vypolstrována i další izolační místnost na oddělení 13. Všechny tři izolační místnosti na oddělení 13B mají hrubou protiskluzovou dlažbu. Stejně tak i izolace na oddělení 14, která byla rovněž zrekonstruována a vypolstrována. Matrace již tedy nemohou sklouzávat.

Z oddělení 21A dobřanské psychiatrické léčebny by měla být odstraněna dvě lůžka se svislými kovovými tyčkami po obou stranách (bod 116).

Na oddělení 21A budou dvě běžné dětské postýlky (jde o děti předškolního věku) v lednu 2007 nahrazeny novými lůžky.

České úřady by měly zavést v dobřanské psychiatrické léčebně speciální registr o používání prostředků fyzického omezení (bod 117).

Pro evidenci užívání omezovacích prostředků zadal ředitel psychiatrické léčebny počítačové firmě HIPPO vypracování speciálního programu. Tato počítačová evidence je již plně v provozu.

Všechna oddělení v psychiatrické léčebně Dobřany jsou propojena v počítačové síti a vybavena počítači.

V brněnské psychiatrické léčebně:

- **registr o použití omezovacích prostředků by měl jasně zaznamenat délku jejich použití, a rovněž další skutečnosti spojené s použitím těchto prostředků;**
- **protokol o použití omezovacích prostředků by měl být doplněn o záznam o dohledu nad znehybněnými pacienty;**
- **všichni znehybnění pacienti by měli být vždy pod přímým osobním dohledem jednoho člena personálu (bod 118).**

Psychiatrická léčebna Brno nemá na odděleních žádná klecová ani síťová lůžka. Zaměstnanci byli opětovně poučeni, aby vedení záznamů o omezování věnovali větší pozornost a záznamy činili v souladu s požadavky CPT se zvláštním důrazem na záznamy o délce, použití omezujících prostředků včetně přímého osobního dohledu nad znehybněnými pacienty.

Psychiatrická léčebna Brno se snaží v současnosti vytvořit takovou personální situaci, která by umožňovala splnit i požadavek přímého osobního dohledu člena personálu nad znehybněným pacientem.

Vedení všech psychiatrických léčebeň na základě dopisu ministra zdravotnictví ze dne 18. října 2006, který obsahoval informace o závěrech zjištěných při návštěvě CPT, a upozornění na nutnost provedení nápravných opatření, připravuje nový modul klinického informačního systému HIPPO, kterým se budou evidovat případy použití omezovacích prostředků včetně pravidelných kontrol. Zranění personálu a pacientů budou evidovány modulem pro evidenci mimořádných událostí. Předpokládané definitivní spuštění obou modulů je v březnu 2007.

Ke kap. 8: Základní záruky

doporučení CPT

Měly by být podniknuty kroky, které zajistí, že všichni pacienti budou mít po celou dobu procesu rozhodování o přípustnosti převzetí do léčebny svého zástupce (bod 121).

V současné době nemá ministerstvo spravedlnosti poznatky o tom, že by osoby, které nastoupily do léčebny nedobrovolně, nebyly zastoupeny právníkem nebo jiným zvoleným zástupcem. Jak již bylo dříve zjištěno, soudy postupují tak, že po oznámení léčebny, že byl do ní přijat nedobrovolně pacient, který nemá zástupce, případně nemá opatrovníka ustanoveného v jiném řízení, soud rozhodne v stanovené lhůtě 7 dnů dle § 191b odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), o přípustnosti jeho převzetí a současně o ustanovení opatrovníka. Jestliže soud rozhodne o přípustnosti převzetí, vyžádá znalecký posudek o stavu umístěného, aby mohl ve lhůtě 3 měsíců podle § 191d odst. 4 občanského soudního řádu rozhodnout o přípustnosti dalšího držení v ústavu

a na jakou dobu, případně zda další držení v ústavu není třeba. Zastoupení opatrovníkem ustanoveným při převzetí trvá až do doby, kdy je řízení zastaveno a pacient je propuštěn.

V praxi si pacient psychiatrické léčebny v souladu s § 191b odst. 2 občanského soudního řádu zvolí právního zástupce sám. Neučiní – li tak, určí mu ho z řad advokátů soud (ex offio). Opatrovníkem pro řízení může být kromě jiného zástupce nevládní organizace. O výše uvedených skutečnostech (právech) by měla psychiatrická léčebna pacienta předem poučit jak ústní, tak i písemní formou.

Ministerstvo zdravotnictví zvažuje, že poučení ve výše uvedeném smyslu bude v budoucnu součástí informační brožury pro pacienty.

Ministerstvo spravedlnosti bude v rámci dohledové činnosti sledovat postup soudů v této oblasti a zaměří k tomu i svou prověřkovou činnost v roce 2007, případně i v následujícím období.

Měly by být podniknuty kroky k zajištění pravidelného automatického přezkumu opatření nařizujících ochranné léčení ve všech psychiatrických zařízeních v České republice. Tato kontrolní procedura by měla zajistit nezávislost a nestrannost a rovněž objektivní lékařskou expertizu (bod 123).

Ochranné léčení je v českém trestním právu nikoli trestem, ale jedním z tzv. ochranných opatření. Smyslem ochranných opatření je zajistit ochranu nejen obviněného ale i společnosti, ne postih. Trvání ochranného opatření nemůže být omezeno dopředu stanovenou lhůtou, případně „sazbou“, jako je tomu v případě trestu, ale trvá po dobu, po kterou to vyžaduje jeho účel.

Pokud jde o periodický přezkum důvodnosti dalšího trvání ochranného léčení, takový přezkum není v současné době v českém právním řádu upraven. Přezkoumávání důvodnosti dalšího trvání ochranného léčení je však možné na základě návrhu obviněného o propuštění, případně ukončení ochranného léčení, přičemž tento návrh obviněného není vázán žádnou omezující lhůtou.

Ministerstvo spravedlnosti připravuje v rámci nového trestního zákoníku komplexní novou úpravu ochranného léčení, jehož trvání bude časově omezeno limitní hranicí dvou roků. Nebude-li ochranné léčení ukončeno před touto hranicí, bude muset rozhodnout soud o jejím prodloužení, vždy však nejdéle o další dva roky. Jinak bude muset být pacient z ochranného léčení propuštěn.

Z § 72 odst. 5 trestního zákona nevyplývá, že by výkon ochranného léčení měl být stanoven na určitou dobu. Doba léčení závisí na posouzení lékaře. Pokud lékař zjistí, že další léčba nevyžaduje ústavní léčbu, předloží soudu návrh, aby rozhodl o změně na léčbu ambulantní, popř. o jejím ukončení. Lze připustit nedostatek zákonné úpravy, která by stanovila léčebnému zařízení lhůtu, ve které má soud podávat zprávu o stavu léčeného a účelnosti jeho další léčby. Nezbytnost případné zákonné úpravy bude nutno zvážit po vyhodnocení dosavadního stavu.

Podle § 351 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ trestní řád “) „předseda senátu požádá zdravotnické zařízení, aby oznámilo soudu, který ochranné léčení uložil, kdy bylo s výkonem ochranného léčení započato. Zároveň požádá zdravotnické zařízení, aby okresnímu soudu, v jehož obvodě se ochranné léčení vykonává, podalo neprodleně zprávu, jestliže pominou důvody pro další trvání ochranného léčení.“

O propuštění z ochranného léčení nebo o jeho ukončení rozhodne na návrh státního zástupce, obviněného nebo zdravotnického zařízení, anebo i bez takového návrhu, ve veřejném zasedání okresní soud, v jehož obvodu se ochranné léčení vykonává. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 353 trestního řádu). O změně způsobu výkonu ochranného léčení rozhoduje ve veřejném zasedání soud, v jehož obvodu je zdravotnické zařízení, ve kterém se ochranné léčení vykonává; proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 351a trestního řádu).

Zaměstnanci zdravotnických zařízení postupují podle stanoviska ministerstva zdravotnictví v souladu s výše uvedenou platnou právní úpravou.

V dobřanské psychiatrické léčebně by měl být všem nově příchozím pacientům (a jejich zákonným zástupcům) k dispozici úvodní informativní leták/brožura, doplněný vhodným ústním vysvětlením, pokud je to nutné (bod 124).

S doporučením CPT, aby pacienti obdrželi informační letáky, byli seznámeni ředitelé všech psychiatrických léčeben.

Pacienti obou psychiatrických léčeben by měli být informováni v úvodním letáku/brožuře, kterou obdrží při příjmu, o svém právu na podávání stížností a rovněž o tom, jak uplatnit toto právo v praxi (bod 126).

V psychiatrické léčebně Brno je o možnostech a o způsobu podávání a řešení stížností pacient poučen při přijetí na oddělení. Tyto informace jsou obsaženy v brožuře „Informace pro pacienty“, kterou obdrží každý pacient při přijetí a také v „Domácím řádu“ léčebny. Pro lepší informovanost pacientů a pro komplexní řešení problematiky stížností bylo ze strany vedení rozhodnuto o rozšíření podávání stížností přímo i na právní oddělení léčebny. O této skutečnosti jsou pacienti informováni v rámci výše uvedených vnitřních předpisů.

S doporučením CPT, že pacienti mají obdržet informace týkající se podávání stížností, byli seznámeni ředitelé všech psychiatrických léčeben.

Právní oddělení při vyšetřování stížností v brněnské psychiatrické léčebně by mělo vystupovat aktivněji a jako samozřejmou věc také vyslechnout pacienta a jeho opatrovníka nebo zákonného zástupce (bod 127).

Na skutečnost, že v rámci projednávání stížnosti musí být vždy vyslechnut pacient, byly upozorněny bez zbytečného odkladu všechny psychiatrické léčebny. K procesní stránce stížností v návrhu zákona o zdravotní péči viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 103 Zprávy CPT.

Měly by být podniknuty náležitě kroky - a pokud to bude nutné, včetně změn v příslušné legislativě - které jasně oddělí proceduru nedobrovolného umístění v psychiatrickém zařízení a proceduru nedobrovolné psychiatrické léčby na základě zjištění uvedených v odstavci 129 (bod 129).

Dle zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, se vyšetřovací a léčebné výkony provádějí se souhlasem nemocného, nebo lze-li tento souhlas předpokládat. Odmítá-li nemocný přes náležité vysvětlení potřebnou péči, vyžádá si ošetřující lékař o tom písemné prohlášení (revers). Je-li neodkladné provedení vyšetřovacího nebo léčebného výkonu nezbytné k záchraně života nebo zdraví dítěte anebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům a odpírají-li rodiče nebo opatrovník souhlas, je ošetřující lékař oprávněn rozhodnout o provedení výkonu.

Bez souhlasu nemocného je možné provádět vyšetřovací a léčebné výkony, a je-li to podle povahy onemocnění třeba, převzít nemocného i do ústavní péče:

- a) jde-li o nemoci stanovené zvláštním předpisem, u nichž lze uložit povinné léčení;
- b) jestliže osoba jeví známky duševní choroby nebo intoxikace ohrožuje sebe nebo své okolí; anebo
- c) není-li možné vzhledem ke zdravotnímu stavu nemocného vyžádat si jeho souhlas a jde o neodkladné výkony nutné k záchraně života či zdraví;
- d) jde-li o fyzickou osobu po nákaze vyvolané virem lidského imunodeficitu, fyzickou osobu vylučující choroboplodné zárodky břišního tyfu a paratyfu a fyzickou osobu s chronickým onemocněním virovým zánětem jater B a C, pokud jí nebo jejím zákonným zástupcům byla tato skutečnost lékařem sdělena.

žádosti CPT o informace

Vyjádření českých úřadů týkající se efektivnosti právních záruk v praxi, na základě zjištění uvedených v odstavci 122 (bod 122).

V současné době již soudy ustupují od dřívější praxe, kdy opatrovníky osobám umístěným v ústavu ustanovovaly justiční čekatele, případně zaměstnance ústavů. K posunu došlo na základě nálezu Ústavního soudu.⁵ I když se tento nálezný týká ustanovení opatrovníka pro osoby neznámého pobytu a je podle něho nepřijatelné, aby byl ustanoven opatrovníkem justiční činitel, případně jiný pracovník, protože hrozí nebezpečí kolize zájmu, je nutno vycházet z toho, že stejné nebezpečí kolize hrozí i v případě ustanovení opatrovníka pro osobu umístěnou v ústavu. Proto soudy respektují ve své praxi tento nálezný v případech osob umístěných v ústavech při rozhodování podle § 191b odst. 4 občanského soudního řádu.

⁵ sp. zn. II ÚS 629/04 ze dne 31. března 2005

Kopie příslušných zákonných ustanovení týkajících se postupu při vyřizování stížností v psychiatrických léčebnách, zvláště předpis č. 500/2004 Sb. (bod 125).

Podávání stížností proti nevhodnému chování úředních osob nebo proti postupu správního orgánu je upraveno v § 175 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“). Příslušná zákonná ustanovení jsou uvedena v příloze č. 6 vyjádření vlády ČR ke Zprávě CPT.

Vedle možnosti podat stížnost, existuje zákonný institut o výkonu nezávislého dozoru pověřeného státního zástupce dle § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státním zastupitelství“), který vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda. Podrobnější pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 4/2002 ve znění pokynu č. 10/2003 upravuje dozor státních zástupců nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních. Pokud jde o dozor nad místy výkonu ochranného léčení, žádný pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce neexistuje, protože § 4 zákona o státním zastupitelství předpokládá existenci speciální právní úpravy, zákona o výkonu ochranného léčení, jehož věcný záměr ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s ministerstvem spravedlnosti připravuje.

Informace týkající se existence plánu navrhnout legislativu, která upraví právní postavení nedobrovolných pacientů (bod 128).

Postavení nedobrovolných pacientů v psychiatrických zařízeních bude upraveno zákonem o výkonu ochranného léčení ústavního, tj. léčení, které bylo nařízeno soudem v rámci trestního řízení. Zákon upraví výkon ochranného léčení ve zdravotnických zařízeních a při výkonu trestu odnětí svobody. Návrh zákona zpracovává ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s ministerstvem spravedlnosti. Termín pro předložení byl vládou stanoven do 31. března 2007.

Občanský soudní řád obsahuje podrobnou úpravu řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče v § 191a – 191g. Jedná se o návrat k úpravě tzv. detenčního řízení, navazující na čl. 8 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Ústav, který vykonává zdravotnickou péči je povinen oznámit příslušnému soudu převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého souhlasu. Zákon stanoví všechny další podmínky detenčního řízení. Dříve platné znění zákona omezovalo právo žádat o nové vyšetření a propuštění ze zdravotnického zařízení pouze na osoby způsobilé k právním úkonům. Zákonem č. 205/2005 Sb., kterým byl v září 2005 novelizován občanský soudní řád, byl nově vymezen okruh osob oprávněných k podání žádosti o propuštění umístěného tak, že si žádost může podat umístěný i bez ohledu na úpravu jeho způsobilosti k právním úkonům, dále jeho zástupce, opatrovník a osoby blízké.

Vyjádření českých úřadů k záležitosti pacientů ve výkonu ochranného léčení, kteří systematicky odmítají brát léky, a možnosti jejich souzení za maření úředního rozhodnutí před trestním soudem (bod 130).

Pokud pacient svým postojem a chováním aktivně a soustavně maří výkon ochranné léčby, je zdravotnické zařízení povinno ze zákona toto oznámit soudu. Je na zvážení soudu, zda dá podnět policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání pacienta pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí.

K části E: Ústavu sociální péče

Ke kap. 1: Předběžné poznámky

doporučení CPT

Na základě zjištění uvedených v odstavci 134 by měl být v Ústavu sociální péče v Brandýse nad Labem zaveden podrobný systém záznamů o všech případech násilí a krádeží (bod 134).

Na základě doporučení CPT byl v Ústavu sociální péče Brandýs nad Labem v červenci 2006 zaveden podrobný systém záznamů o všech případech násilí, krádeží a poškozování majetku klientek a ústavu, který je průběžně kontrolován ředitelem, vedoucí sestrou a sociální pracovníci. Systém je založen na evidování případů pracovníky sociální péče a zdravotnickým personálem odděleně a podrobně v tzv. knihách. Na základě zápisů jsou stanovována opatření. Případy záměrného poškozování majetku jsou dále evidovány sociální pracovníci, která po dohodě s klientkou a jejím opatrovníkem zajistí, aby došlo k úhradě škody. Systém záznamů se ukázal jako efektivní. Důsledná evidence vede k celkově lepší práci s klienty při řešení těchto případů. Díky dodržování stanovených opatření se počet případů násilí a krádeží snížil. Dobrá spolupráce při řešení případů byla navázána i s opatrovníky.

Ke kap. 3: Personál a léčba

doporučení CPT

České úřady by v Ústavu sociální péče ve Střelcích měly přijmout psychoterapeuta a zvýšit počet hodin, kdy je přítomen psycholog (bod 136).

Klienti ve věku povinné školní docházky jsou v péči psychologa Speciálního pedagogického centra. Mladší klienti nejsou v současné době v Ústavu sociální péče Střelice umístěni. Všichni klienti jsou pak v péči odborného psychiatra, který pravidelně jednou měsíčně ústav navštěvuje.

Na základě doporučení CPT bude kraj v rámci návrhu rozpočtu požadovat potřebné finanční prostředky na zabezpečení alespoň částečného pracovního úvazku psychoterapeuta a rozšíření rozsahu péče psychologa.

České úřady by měly učinit vše pro to, aby se imobilní pacienti v Ústavu sociální péče ve Střelicích mohli účastnit venkovních aktivit (bod 137).

Všichni imobilní klienti se zúčastňují akcí pořádaných v ústavu. Ozdravný pobyt klientů mimo ústav delší než 24 hodin a účast klientů na sportovních hrách nebo závodech, schvaluje lékař. V současné době je v ústavu umístěno 27 zcela imobilních klientů s mentálním postižením (klienti s částečnou nebo časově omezenou imobilitou nejsou započítáni). V roce 2006 se zúčastnilo dvaceti různých aktivit mimo ústav v součtu 103 klientů.⁶ Aktivity dosud nebyly rozdělovány podle mobility klientů.

Z celkového počtu 27 zcela imobilních klientů 12 klientů navštěvuje pravidelně svoje rodiny. Rozšíření možností využití širšího rozsahu aktivit je limitováno zdravotním stavem klientů, ale i možností rozšíření služeb osobní asistence, nezbytné jako doprovod zcela imobilních klientů. Podle nabídky a možností bude v příštím programovém období vyvinuta snaha získat prostředky z Evropského sociálního fondu na podporu aktivit pro imobilní klienty.

České úřady by měly zvýšit počet zaměstnanců v Ústavu sociální péče v Brandýse nad Labem se specializací na rehabilitaci a zajistit častější návštěvy psychiatra (bod 138).

V reakci na doporučení CPT byl na základě spolupráce s Úřadem práce Praha – východ a Nymburk navýšen počet osobních asistentů o tři a počet pracovníků sociální péče o dva. Dále byla přijata fyzioterapeutka, která je zároveň metodičkou pro práci pracovníků sociální péče s klientkami v tomto oboru, arteterapeutka a speciální pedagog.

Psychiatr dochází do zařízení jednou za 14 dnů a v případě potřeby kdykoliv, zařízení začalo využívat ambulantní péči odborníků z psychiatrické léčebny Beřkovice a psychiatrické léčebny Kosmonosy.

Povinností poskytovatele sociálních služeb je podle § 88 zákona o sociálních službách vytvářet při poskytování sociálních služeb takové podmínky, které umožní osobám, kterým poskytují sociální služby, naplňovat jejich lidská a občanská práva, a která zamezí střetům zájmů těchto osob se zájmy poskytovatele sociální služby. Pokud podmínky poskytování služby neodpovídají dané službě a potřebám uživatelů, může být poskytovateli odebráno oprávnění k poskytování sociální služby.

Pokud jde o medikaci, delegace CPT byla informována, že sestry v Ústavu sociální péče v Brandýse nad Labem měly oficiální povolení podávat rozrušeným pacientům některá sedativa, včetně injekčního podávání bez konzultace s lékařem. CPT s touto praxí nesouhlasí a je toho názoru, že by měla být okamžitě ukončena. „Léky podle potřeby“ by měly být předepisovány individuálně. CPT doporučuje, aby byly podniknuty nezbytné kroky na základě shora uvedených zjištění (bod 139).

⁶ Aktivity klientů v r. 2005 jsou uvedeny ve Výroční zprávě, která je umístěna na webových stránkách ústavu <http://web.iol.cz/uspstrellice.iol.cz>.

Tato praxe byla v Ústavu sociální péče Brandýs nad Labem ukončena. Podávání medikace probíhá v souladu se stávající právní úpravou, se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen „zákon o sociálních službách“), který nabyl účinnosti 1. ledna 2007 a podle souvisejících metodik.

připomínky CPT

Ústav sociální péče v Brandýse nad Labem vlastní několik dílen, kde se klientky mohou věnovat různým aktivitám jako je keramika, pletení a zahradničení. Ale zdálo se, že většina klientek nedělá po celý den nic. Delegace je toho názoru, že je možné udělat více pro stimulaci většího počtu klientek k tomu, aby se věnovaly smysluplným aktivitám. Školení vychovatelé by měli mít aktivnější roli v procesu motivace klientek v Ústavu sociální péče v Brandýse nad Labem (bod 139).

Na základě připomínky CPT byla v ústavu přijata následující opatření:

- formou morální a materiální podpory byla zvýšena motivace zaměstnanců;
- na podporu smysluplné práce s klientkami byli přijati dobrovolníci;
- zařízení zajistilo mimoústavní aktivity (hipoterapii, ergoterapii, arteterapii a výtvarné kurzy);
- byli přijati noví zaměstnanci (fyzioterapeut, arteterapeut, speciální pedagog);
- celkově se mění systém pracovních směn a práce pracovníků sociální péče, kteří budou pracovat s menší skupinou klientek, důraz je kladen na práci s imobilními klienty;
- byla navázána spolupráce s občanským sdružením „Zahrada“ na zajištění chráněného bydlení a s denním centrem pro zdravotně postižené v Mělníku;
- zařízení zapojuje klientky do péče o prostředí ústavu;
- zařízení spolupracuje s občanským sdružením „Nezávislý život“, které pomáhá při zajištění pracovních míst pro klientky;
- bylo vytvořeno nové pracovní místo personalisty, který by se kromě standardní pracovní náplně měl věnovat zajišťování dalšího pracovního uplatnění klientek na trhu práce a problematice profesního vzdělávání zaměstnanců;
- byla navázána spolupráce s občanským sdružením „Pojďte dál“, které zaměstnalo jednu klientku v denní kavárně;
- probíhá spolupráce s ateliérem „Za 5 minut 5“, který funguje pro klientky jako chráněná dílna.

Ke kap. 4: Omezení pohybu rozrušených a/nebo agresivních pacientů/klientů

doporučení CPT

Měly by být nalezeny jiné omezovací prostředky, než jsou síťová lůžka v Ústavu sociální péče ve Střelcích (bod 140).

Na základě doporučení CPT byl v ústavu snížen počet síťových lůžek. V době návštěvy CPT bylo v zařízení používáno celkem devět síťových lůžek, v říjnu 2006 pouze tři síťová lůžka. Síťová lůžka byla vyřazena z používání změnou organizace práce a posílením počtu pracovníků na nočních směnách.

S účinností zákona o sociálních službách je od 1. ledna 2007 používání síťových lůžek v zařízení sociálních služeb zakázáno. Povinností ústavu sociální péče je dále zajistit, že používání prostředků omezujících pohyb osob bude v souladu s ustanovením § 89 zákona o sociálních službách, které používání prostředků omezujících pohyb osob upravuje. Plnění této povinnosti bude předmětem inspekce kvality poskytované služby.

Měl by být veden protokol o používání izolace v Ústavu sociální péče ve Střelicích (bod 141).

O každém použití izolační místnosti je proveden záznam do zdravotnické dokumentace klienta lékařem, který o užití izolace rozhodl. Také je vždy proveden zápis do Deníku hlášení na zdravotním oddělení, do jehož péče izolační místnost spadá.

Vedení ústavu sociální péče ve Střelicích zpracuje na základě doporučení CPT vnitřní předpis, který upraví i existenci protokolu používání izolace.

Měl by být veden protokol o umístování v oddělených místnostech a na izolaci v Ústavu sociální péče v Brandýse nad Labem. Všechny případy umístění v oddělených místnostech a na izolaci by měly být zaznamenány ve speciálním registru (bod 143).

Na základě doporučení CPT byla v ústavu postupně přijata opatření, která vedla k omezení používání tohoto druhu restriktivních opatření a ke zkvalitnění práce s klienty. V současné době není nutné používat oddělenou místnost ani izolační místnost. Zároveň probíhá vzdělávání personálu pro zkvalitnění komunikace s klienty, čímž se také vytváří prevence používání restriktivních opatření.

Všechny případy použití opatření omezujících pohyb jsou evidovány v souladu s ustanovením § 89 zákona o sociálních službách. Případy použití restriktivních opatření formou medikace jsou zároveň evidovány ve zdravotní dokumentaci klientek.

žádosti CPT o informace

Informace o tom, kdy se přestane používat klecové lůžko v Ústavu sociální péče v Brandýse nad Labem (bod 142).

Úspěšná individuální práce s klientkou vedla k odstranění klecového lůžka dne 8. 8. 2006. Klientka má nyní vlastní pokoj, který je vybavený podle doporučení odborníků různými

kompenzačními pomůckami a osobními věcmi klientky. Zároveň zůstává klientce k dispozici i osobní asistent.

K dalším opatřením, která vedou ke zkvalitnění života klientky, patří zejména intenzivní práce s rodinou a pravidelné konzultace s odborníky v souvislosti s projektem Středočeského kraje na odstraňování restriktivních opatření. Dalším faktorem, který přispívá k dobrým výsledkům, je dobrá práce osobní asistentky a klíčové pracovnice.

V zařízení byla ustanovena funkce metodik používání restriktivních opatření, který se aktivně zapojuje do vnitřních procesů.

Ke kap. 5: Základní záruky

doporučení CPT

V Ústavu sociální péče v Brandýse nad Labem by měla být klientkám a opatrovníkům k dispozici brožura, která by je informovala o ústavním řádu a právech klientek, a v obou ústavech sociální péče by taková brožura měla obsahovat informace o právu chovanců vznášet formální stížnosti a o způsobech, jak toto právo uplatňovat (bod 145).

Na základě doporučení CPT management ústavu připravuje informační brožury obsahující důležité dokumenty a informace o ústavu. V současné době jsou dokumenty k dispozici u ředitele ústavu sociální péče. Pro zvýšení informovanosti klientů o jejich právech je v zařízení k dispozici informační leták vydaný Ligou lidských práv. Na veřejně přístupném místě jsou k dispozici informace o právu klientů vznášet formální stížnosti a postup při jejich podávání (viz též níže vyjádření vlády ČR k bodu 146).

V Ústavu sociální péče v Brandýse nad Labem by měl být zaveden jasný postup při projednávání stížností a všechny stížnosti, ústní i písemné, by měly být zaznamenávány (bod 146).

Na základě doporučení CPT a také v souvislosti se zaváděním standardů kvality sociálních služeb byla vedením ústavu vypracována směrnice č. 2/2006, která upravuje způsob vyřizování stížností. Směrnice nabyла účinnosti 1. listopadu 2006 a je k dispozici na veřejně přístupném místě společně s knihou pro evidenci těchto stížností. Stěžovatelé jsou informováni osobně o postupu vyřizování stížnosti, který je evidován v další knize, ve které jsou stanovována opatření. Do procesu vyřizování stížnosti jsou zapojeny i klientky, které zároveň pracují ve skupině „sebeobhájců“ v rámci projektu zaměřeného na uvědomování si práv klientek a umění je obhájit.

Základním nástrojem, který významně snižuje riziko porušování lidských práv v souvislosti s poskytováním sociálních služeb jsou Standardy kvality sociálních služeb, které jsou přílohou prováděcí vyhlášky č. 505/2006 Sb. k zákonu o sociálních službách. Standard č. 7 upravuje stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby.

Naplnění tohoto standardu předpokládá, že každý poskytovatel sociální služby má písemně

zpracována vnitřní pravidla pro podávání a vyřizování stížností osob na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby, a to ve formě srozumitelné osobám, a že podle těchto pravidel postupuje. Poskytovatel informuje osoby o možnosti podat stížnost, jakou formou stížnost podat, na koho je možno se obracet, kdo bude stížnost vyřizovat a jakým způsobem a o možnosti zvolit si zástupce pro podání a vyřizování stížnosti; s těmito postupy jsou rovněž prokazatelně seznámeni zaměstnanci poskytovatele. Poskytovatel stížnosti eviduje a vyřizuje je písemně v přiměřené lhůtě a informuje osoby o možnosti obrátit se v případě nespokojenosti s vyřízením stížnosti na nadřízený orgán poskytovatele nebo na instituci sledující dodržování lidských práv s podnětem na prošetření postupu při vyřizování stížnosti.

K části F: Opatrovnictví

doporučení CPT

Měl by být projednán konflikt zájmů, který vzniká v momentě, když je opatrovníkem chovance ústav pečovatelské péče a nebo zaměstnanec takového ústavu (bod 152).

Praxi soudů, kdy jsou opatrovníky klientů léčebných zařízení určováni zaměstnanci těchto ústavů, je na ústupu, a to se zřetelem k nálezům Ústavního soudu (např. sp. zn. II ÚS 629/04). Uvedeným nálezem, i když se týká ustanovování opatrovníka pro osoby neznámého pobytu, je zdůrazněno, že osobu opatrovníka je nutno přísně vážit, aby nedošlo ke kolizi zájmů zástupce a zastoupeného. Ústavní soud proto shledal nesprávným případy, kdy byl opatrovníkem ustanoven justiční čekatel nebo jiný pracovník soudu pro řízení vedené před jeho soudem. Toto nebezpečí kolize může hrozit rovněž v případech, kdy je opatrovníkem osoby umístěné v léčebném ústavu zaměstnanec tohoto ústavu. Tato kolize může vystoupit do popředí právě v případech udílení souhlasu s umístěním pacienta v síťovém lůžku.

Problematika opatrovnictví v České republice je upravena občanským soudním řádem, který stanoví, že pokud dojde mezi zákonným zástupcem a zastoupeným ke střetu zájmů, ustanoví soud zastoupenému zvláštního zástupce tzv. kolizního opatrovníka.

Střet zájmů mezi uživateli sociálních služeb a poskytovatelem je také upraven ve Standardech kvality sociálních služeb, které jsou přílohou prováděcí vyhlášky k zákonu o sociálních službách (č. 505/2006 Sb.). Podle standardu č. 2. - „Ochrana práv osob“ - je *„každý poskytovatel sociálních služeb povinen mít písemně zpracována vnitřní pravidla, kterými jsou vymezeny situace, ve kterých by mohlo dojít ke střetu jeho zájmů se zájmy uživatelů, pravidla pro řešení těchto situací.“* Podle těchto pravidel bude poskytovatel sociální služby povinen postupovat. Vymezení a řešení střetu zájmů mezi uživateli sociální služby a poskytovatelem je od 1. ledna 2007 součástí hodnocení inspekcí kvality sociálních služeb a jeho neplnění může vést až k odebrání oprávnění k poskytování sociální služby.

Na základě § 89 zákona o sociálních službách je umístění do klecového nebo síťového lůžka od 1. ledna 2007 nezákonné. Ustanovení 89 zákona o sociálních službách stanoví, že „opatření omezující pohyb osob lze užit pouze v případě, kdy uživatel ohrožuje svoje zdraví a život nebo zdraví a život jiných osob a jako tato opatření lze užit pouze fyzické úchopy, místnost zřízenou k bezpečnému pobytu a na základě ordinace lékaře lze užit léky. Vždy je nutné ovšem užit nejmírnější opatření a před každým použitím omezujících opatření je zapotřebí souhlasu lékaře,

kterého je poskytovatel vždy povinen přivolat.“ Rozhodnutí o užití omezovacího opatření nebude tedy pouze na opatrovníkovi, ale vždy na přivolaném lékaři.

České úřady by měly zvážit včlenění Zásad právní ochrany nesvéprávných dospělých osob Rady Evropy a především zásady 19 (2) mezi zákonné normy týkající se opatrovnictví v České republice (bod 154).

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, upravuje práva nedobrovolného pacienta a povinnosti lékařů ve zdravotnických zařízeních týkajících se onemocnění a potřebných úkonů léčebně preventivní péče. Ustanovení § 23 a 24 upravuje povinnost lékařů provádět vyšetřovací a léčebné výkony se souhlasem nemocného a výslovně stanoví případy, kdy lze tyto úkony provádět i bez souhlasu nemocného nebo jeho opatrovníka.

Doporučení CPT, aby bylo stanoveno, která rozhodnutí opatrovníka týkající se podstatných záležitostí, vyžadují souhlas soudu nebo jiné instituce, bude zohledněno v rámci připravované rekodifikace občanského zákoníku.

žádosti CPT o informace

Počet chirurgických kastrací a sterilizací provedených na nesvéprávných osobách za posledních pět let a informací o tom, zda byl k těmto zákrokům vyžadován souhlas opatrovníka (bod 154).

V České republice se provádějí terapeutické testikulární pulpektomie, které nepodléhají povinnosti uvádění údajů do centrálních registrů. Chirurgické kastrace se provádějí z jiných indikací než psychiatrických (jedná se zejména o onkologická onemocnění). V případě zákroků u pacientů zbavených způsobilosti k právním úkonům je vždy nezbytný souhlas opatrovníka.

V návrhu zákona o zdravotní péči je provádění sterilizací upraveno v § 46: „Sterilizaci ze zdravotních důvodů lze provést pouze osobě starší 18 let, a to na základě jejího písemného souhlasu. Pacientovi, který byl rozhodnutím soudu zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pacientovi, kterému byla rozhodnutím soudu omezena způsobilost k právním úkonům v rozsahu neumožňujícím činit příslušný právní úkon stanovený tímto zákonem, lze provést pouze sterilizaci ze zdravotních důvodů, a to na základě písemného souhlasu jeho zákonného zástupce; před vydáním souhlasu je ošetřující lékař pacienta povinen zákonnému zástupci podat informaci o povaze výkonu, jeho trvalých následcích a možných rizicích; písemný souhlas je součástí zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi. Žádost o vyslovení souhlasu s provedením sterilizace ze zdravotních důvodů pacientovi předkládá soudu provozovatel zdravotnického zařízení, v němž má být sterilizace provedena. Součástí žádosti je písemný souhlas zákonného zástupce, popřípadě též vyjádření pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům nebo s omezenou způsobilostí k právním úkonům.“(viz výše vyjádření vlády ČR k bodu 103 Zprávy CPT).

Seznam příloh:

1. Příloha č. 1 (k části A, bod 1):
Seznam zařízení v působnosti ministerstva vnitra, která navštívila delegace CPT
2. Příloha č. 2 (k části A, bod 24):
Vyjádření policejního prezidenta ke zprávě veřejného ochránce práv z návštěv v policejních zařízeních, které veřejný ochránce práv uskutečnil na počátku roku 2006
3. Příloha č. 3 (k části B, bod 25):
Vybraná ustanovení zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, ve znění pozdějších předpisů, týkajících se zadržování osob na detoxikačních jednotkách
4. Příloha č. 4 (k části C, bod 36):
Informace k bodu 36 Zprávy CPT, zaslané CPT dopisem dne 30. října 2006
5. Příloha č. 5 (k části D, bodu 103):
Údaje zaslané ministerstvem zdravotnictví k ochrannému léčení sexuologickému v jednotlivých psychiatrických léčebnách
6. Příloha č. 6 (k části D, bod 125):
Vybraná ustanovení zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, týkající se postupu při vyřizování stížností v psychiatrických léčebnách
7. Příloha č. 7 (k části C, bod 36):
Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 82 o předcházení a včasném odhalování násilí mezi obviněnými a mezi odsouzenými

Seznam zařízení v působnosti ministerstva vnitra, která navštívila delegace CPT

Brněnský kraj:

Policie ČR, obvodní oddělení Brno

Liberecký kraj:

Policie ČR, okresní ředitelství Liberec
Policie ČR, obvodní oddělení Jablonec nad Nisou

Královéhradský kraj

Policie ČR, obvodní oddělení Jičín

Ostravský kraj:

Policie ČR, obvodní oddělení Ostrava
Policie ČR, městské ředitelství Ostrava

Plzeňský kraj:

Policie ČR, obvodní oddělení Dobruška

Praha:

Policie ČR, Věžeňsko eskortní oddělení Praha
Policie ČR, obvodní oddělení Praha, Hybernská ul.
Policie ČR, obvodní oddělení Praha, Vyšehradská ul.

Vyjádření policejního prezidenta ke zprávě veřejného ochránce práv z návštěv v policejních zařízeních, které veřejný ochránce práv uskutečnil na počátku roku 2006

Praha 9. května 2006

Č.j.:PPR-68/RPZP-2006

Vážený pane doktore,

obdržel jsem Vaši souhrnnou zprávu z návštěv policejních zařízení, jejímž cílem bylo zadokumentování posílení ochrany osob před tak zvaným špatným zacházením.

Obsah zprávy jsem podrobně prostudoval a k jejím závěrům přijal odpovídající opatření, která by měla akceptovat Vaše doporučení, aby bylo respektováno právo a vyloučena možnost jeho porušování.

K odstranění nedostatků, které shrnujete ve svém závěrečném doporučení, jsem přijal následující opatření:

Na úrovni zákona:

Vaše doporučení a návrhy budou využity při zpracování návrhů na novelizaci § 16 odst. 2, § 26, § 27 zákona o Policii České republiky a návrhu na změnu trestního řádu. Ministerstvu vnitra bude navrženo uplatnit náš podnět zákonodárné iniciativy v následujících otázkách.

Novelizovat zákon o Policii České republiky i o ustanovení, že příslušníci Policie České republiky při omezení osoby na jejich právech jsou povinni osobu hned na místě poučit a seznámit ji s jejími právy a povinnostmi.

Do zákona bude dále navrhováno doplnit existenci kovových madel v policejních celách pro vícehodinové umístění, které přesto, že se v praxi využívají minimálně, slouží k připoutání osoby pouze v případech její ochrany, když se osoba sebepoškozuje a nebo hrozí bezprostřední nebezpečí poškození jiných osob. Cílem připoutání v žádném případě není snižování cti a vážnosti osoby, ale je sledován záměr její ochrany.

Provedení bezpečnostní prohlídky osoby umístované do policejní cely bude řešeno podrobně v závazném pokynu policejního prezidenta, kde bude řešena i otázka provádění osobní prohlídky osobou stejného pohlaví.

Pokud při Vašich kontrolách byly zjištěny případy odebírání brýlí, považuji to za nedostatek, který bude odstraněn. Z hlediska platné legislativy je policista při umístování osoby do cely povinen této odňat všechny věci, které je možné použít jako zbraň nebo z jejich pomoci způsobit sobě nebo jinému ublížení na zdraví. Pokud jde o umístění osoby, která se nemůže bez brýlí pohybovat (osoba dalekozraká) je na posouzení policisty zda ji brýle ponechá. V uvedeném smyslu bude provedeno vysvětlení úkonu i v novelizovaném závazném pokynu policejního prezidenta.

Doporučení o odlišném umístování toxikomanů bylo posouzeno, ale s přihlédnutím k § 28 odst. 2 nepovažuji za správné vytváření další „kasty osob“, které by musely být umístovány odděleně.

Na úrovni závazného pokynu policejního prezidenta:

Ve druhé polovině roku 2005 byla připravována novelizace závazného pokynu policejního prezidenta č. 158 ze dne 29. prosince 2004 o policejních celách. Materiál byl po zapracování připomínek předložen k vydání, ale vzhledem k probíhajícím návštěvám pracovníků Vašeho úřadu ve vybraných policejních celách za účelem posílení ochrany osob před tak zvaným špatným zacházením bylo vydání novelizace závazného pokynu pozastaveno s tím, že do novelizace musí být zapracována doporučení, která vzniknou na základě Vámi provedených návštěv. Po obdržení Vaší zprávy byl závazný pokyn dopracován a je připravován k vydání.

Z Vašich návrhů do závazného pokynu nebyly zapracovány:

bod 10: Vzhledem k § 40 odst. 3 zákona o Policii České republiky, kde je policistovi uložena povinnost hlásit bezodkladně svému nadřízenému každé použití donucovacích prostředků a zbraně. Považuji toto za postačující.

bod 17: Vzhledem ke stavebnímu řešení nelze za současných podmínek plně vyhovět Vašemu návrhu na povinné zavedení dvojího režimu osvětlení. Váš návrh bude plně využit při výstavbě nových cel a při stavebních rekonstrukcích stávajících cel. V současné době u většiny cel je možné uvažovat jen o dočasném náhradním řešení způsobem přídavných světel, pokud to stavební, hygienické, energetické předpisy umožní.

bod 18: Současné řešení vybavení toalet v policejních celách vychází z platné právní úpravy toalet ve vězeňských zařízeních. Vaším návrhem se budeme zabývat a provedeme konzultace v dané věci s vězeňskou službou. V případě, že došlo k dané věci k odlišnému řešení, budeme zjednávat nápravu.

V písemných formulářích o poučení osob o svých právech a povinnostech:

V souvislosti s novelizací závazného pokynu policejního prezidenta č. 158/2004 byl připraven i nový návrh tiskopisu POUČENÍ osoby při umístění do policejní cely ve smyslu ustanovení § 26 zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Osoba je do policejní cely umístěována na základě rozhodnutí policejního orgánu, který osobu poučil o jejích právech a povinnostech v řízení s ní. Současně policejní orgán je povinen zajistit vyrozumění osob, které ze zákona mají o tom, že osoba byla zadržena, být vyrozuměny. Při umístěování do policejní cely je osoba poučena o jejích právech a povinnostech, které se týkají jejího pobytu v policejní cele. O provedeném poučení v uvedeném smyslu je vyplněn tiskopis, který obsahuje klauzuli: Poučení jsem rozuměl(a), což stvrzuji svým podpisem a umístěovaná osoba to stvrdí svým podpisem. Poté dokument podepíše i policista, který poučení osoby provedl. Nepříkláníme se k Vašemu návrhu, aby osobě byla vydána kopie poučení před umístěním do cely. Dokument je založen na základním útvaru policie, kde je cela zřízena a v případě potřeby lze poučení tam dohledat. Skutečnost, že osoba poučení podepíše, plně potvrzuje jeho provedení. Nelze si vynutit podpis bez provedení poučení a také lze důvodně předpokládat, že osoba před podepsáním si dokument přečetla.

Seznam vybavení cely je na požádání k nahlédnutí na oddělení, kde cela byla zřízena a nepovažujeme za nutné jeho další distribuování.

Ostatní doporučení v této části jsou předmětem připravované novelizace a řešení otázek policejních cel.

V dalších doporučeních pro Ministerstvo vnitra a Policejní prezidium České republiky:

Ve spolupráci s Ministerstvem vnitra budou posouzeny možnosti rozšíření přípravy policistů v rezortních školských zařízeních o část, která by obsahovala informace z povinnosti vyplývajících z mezinárodně zakotveného zákazu mučení nebo krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání a špatného zacházení. Realizace předpokládá využití uvedených informací v profilujících předmětech středních policejních škol a také při výuce v kurzech. Bude doporučeno školicím zařízením rozšířit v oblasti přípravy policistů část psychologické a odborné přípravy v jednání s mladistvými a nezletilými osobami. Obdobně bude doporučena při organizování školení policistů věnovat uvedené problematice zvýšenou pozornost.

Při provádění kontrolní činnosti zaměřené na dodržování práv osob omezených na svobodě bude ze strany vedoucích pracovníků i dalších kontrolních orgánů kladen důraz na faktické dodržování práv umístěných osob. V případě zjištění nedostatků budou vyvozovány důsledky a činěny opatření k nápravě.

Počty policistů zařazených na OOP, kde jsou zřízeny policejní cely, jsou dány systemizovaným počtem tabulkových míst. Volná tabulková místa jsou obsazována podle platné právní úpravy a preferování většího počtu policistek na úkor policistů není reálné. V rámci možnosti bude přihlédnuto i k navrhovaným skutečnostem.

Budou zvažena doporučení k vytvoření jednotného formuláře, kde by byl zaznamenán výdej podané stravy od okamžiku omezení osoby na svobodě a doporučení k vytvoření jednotného formuláře, do kterých budou lékaři zaznamenávat údaje ve smyslu § 28 odst. 3 a § 32 odst. 1 zákona o Policii České republiky tak, aby nedocházelo k porušení povinností vyplývajících ze zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Nepovažuji za reálné vytváření nového kontrolního orgánu, který by byl příslušný k vyřizování stížností směřující na režim v policejních celách nebo postupu policistů. Tuto funkci plní ve vztahu k policistům kontrolní pracoviště Policie České republiky, případně Inspekce MV. V neposlední řadě je zde i dozorující státní zástupce.

Závěrem mi, vážený pane doktore, dovoluji poděkovat za Váš zájem pomoci při objektivním posouzení a řešení této problematiky.

S pozdravem

**Vážený pan
JUDr. Otakar MOTEJL
veřejný ochránce práv
Údolní 39
602 00 Brno**

Vybraná ustanovení zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, ve znění pozdějších předpisů, týkajících se zadržování osob na detoxikačních jednotkách

§ 16

Vyšetření přítomnosti alkoholu nebo jiné návykové látky

(1) Osoba, která vykonává činnost, při níž by mohla ohrozit život nebo zdraví svoje nebo dalších osob nebo poškodit cizí majetek, nesmí požívat alkoholické nápoje nebo užívat jiné návykové látky při výkonu této činnosti nebo před jejím vykonáváním.

(2) Odbornému vyšetření zjišťujícímu obsah alkoholu nebo jiných návykových látek včetně odběru biologického materiálu k jeho stanovení je povinna podrobit se osoba, která se požitím těchto látek uvedla do stavu, v němž bezprostředně ohrožuje sebe nebo jiné osoby, veřejný pořádek nebo majetek, dále osoba, u které je důvodné podezření, že přivedla jinému újmu na zdraví v souvislosti s požitím alkoholického nápoje nebo užitím jiné návykové látky.

(3) Osoba uvedená v odstavcích 1 a 2 je povinna podrobit se na výzvu příslušníků Policie České republiky, obecní policie, Vojenské policie, Vězeňské služby České republiky, osoby pověřené kontrolou osob, které vykonávají činnost, při níž by mohly ohrozit život nebo zdraví svoje nebo dalších osob nebo poškodit cizí majetek, zaměstnavatele nebo jejího ošetřujícího lékaře vyšetření, zda není ovlivněna alkoholem nebo jinou návykovou látkou.

(4) Orientační vyšetření provádí útvar Policie České republiky, obecní policie, Vojenské policie, Vězeňská služba České republiky, osoba pověřená kontrolou osob, které vykonávají činnost, při níž by mohly ohrozit život nebo zdraví svoje nebo dalších osob nebo poškodit cizí majetek, a zaměstnavatel pomocí dechové zkoušky, popřípadě odběru slin. Lékařské vyšetření provádí zdravotnické zařízení k tomu odborně a provozně způsobilé dechovou zkouškou a odběry vzorků biologického materiálu.

(5) Odmítne-li se osoba uvedená v odstavcích 1 a 2 vyšetření podle odstavce 4 podrobit, hledí se na ni, jako by byla pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky.

(6) Zdravotnická zařízení k tomu odborně a provozně způsobilá jsou povinna poskytnout zaměstnavateli, útvarům policie a Vězeňské službě České republiky potřebnou pomoc provedením odběru biologického materiálu.

(7) Zdravotnické zařízení je povinno sdělit výsledky vyšetření subjektům uvedeným v odstavci 3 na základě jejich žádosti. To neplatí, je-li pacient vyšetřován na přítomnost alkoholu nebo jiné návykové látky v organismu pouze v souvislosti s poskytovanou zdravotní péčí pro diferenciální diagnostiku.

(8) Vyšetření biologického materiálu hradí v případě, že se prokáže přítomnost alkoholu nebo jiné návykové látky, vyšetřovaná osoba. V případě, že se přítomnost alkoholu nebo jiné návykové látky neprokáže, náklady nese osoba, která podle odstavce 3 k vyšetření vyzvala, s

výjimkou případů diferenciální diagnózy hrazené z veřejného zdravotního pojištění podle zvláštního právního předpisu.⁷

§ 17

Ošetření v protialkoholní a protitoxikomanické záchytné stanici

(1) Protialkoholní a protitoxikomanická záchytná stanice (dále jen "záchytná stanice") je zdravotnické zařízení, které zřizuje územně samosprávnní celek, který může v samostatné působnosti zajišťovat péči poskytovanou v tomto zařízení též smluvně, a to tak, aby na celém jeho území byla zajištěna záchytná služba s dojezdovou vzdáleností do 45 minut.

(2) Pokud je klinickým a laboratorním vyšetřením zjištěno, že ošetřovaná osoba není ohrožena na životě selháním základních životních funkcí, ale pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky nekontroluje své chování, a tím bezprostředně ohrožuje sebe nebo jiné osoby, veřejný pořádek nebo majetek, nebo je ve stavu vzbuzujícím veřejné pohoršení, je tato osoba povinna se podrobit ošetření a pobytu v záchytné stanici po dobu nezbytně nutnou k odeznění akutní intoxikace.

(3) Dopravu osob do záchytné stanice zabezpečuje osoba, která podle § 16 odst. 3 k vyšetření vyzvala. V případě, že touto osobou je příslušník obecní policie, dopravu zabezpečuje Policie České republiky.

(4) Dopravu, vyšetření, ošetření a následný pobyt na záchytné stanici hradí v případě, že se prokáže přítomnost alkoholu nebo jiné návykové látky, ošetřená osoba. V případě, že se přítomnost alkoholu nebo jiné návykové látky neprokáže, náklady nese osoba, která podle § 16 odst. 3 k vyšetření vyzvala, s výjimkou případů diferenciální diagnózy hrazené z veřejného zdravotního pojištění podle zvláštního právního předpisu.

(5) Ošetření osoby přijaté na záchytnou stanici oznamuje záchytná stanice jejímu registrujícímu praktickému lékaři. Jde-li o osobu mladší 18 let, oznamuje se tato skutečnost také jejímu zákonnému zástupci, popřípadě jiné osobě odpovědné za její výchovu. Při přijetí osoby mladší 18 let se tato skutečnost oznamuje též orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Jde-li o osobu s omezenou způsobilostí k právním úkonům nebo zbavenou způsobilostí k právním úkonům, oznamuje se tato skutečnost opatrovníkovi určenému soudem.⁸

⁷ Zákon č. 48/1997 Sb. , o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Občanský soudní řád.

Informace k bodu 36 Zprávy CPT, zaslané CPT dopisem dne 30. října 2006

Ms Silvia CASALE
President
European Committee for the prevention
of torture and inhuman or degrading treatment or punishment
Council of Europe
67075 Strasbourg Cedex
France

Prague, 30 October 2006
Ref. No.:19196/06 - RLP

Dear Madam Casale,

please find enclosed the information requested by the European Committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment (CPT) in the paragraph 36 of its report to the Government of the Czech Republic drawn up by following its visit to the Czech Republic from 27 March to 7 April 2006 and from 21 to 24 June 2006.

Information in the Czech language was submitted on our request by Luděk Kula, Director General of the Prison Service of the Czech Republic, which also prepared translation in the English language. Officially we received it by the letter of the Ministry of Justice on October 25 (Ref. No.: 33/2006 - SNM/3). Copy of this letter in the Czech language we also provide. According to your request for a computer-readable form of the response we are sending it on the CD.

I would also like to inform you about the change on the position of the Secretary of the Committee against torture of the Government Council for Human Rights, who is also the CPT's Liaison Officer. Ms Jana Marečková left this position and also the Secretariat of the Government Council for Human Rights on September 25. Last week the new Government Commissioner for Human Rights Jan Litomiský, who was appointed on September 20, decided that the new Secretary of the Committee against torture and the CPT's Liaison Officer will be Mrs Lucie Rybová, from the Secretariat of the Government Council for Human Rights.

The Government of the Czech Republic decided by Decision no. 1180 of 22 November 2000 that the Authority competent to receive notifications is the Office of the Government - Secretariat of the Government Council for Human Rights and that the CPT Liaison Officer is the Secretary of the Committee against torture. With regards to this decision we do not enclose a separate letter of nomination.

If you have any questions concerning our response or above mentioned change, please do not hesitate to contact me. My telephone number is: +420 296 153 extension 294, my e-mail is: rybova.lucie@vlada.cz.

Yours faithfully,
Mrs Lucie RYBOVÁ
CPT Liaison Officer

- Attachments: 1/ the copy of the letter from Roman Polášek, Minister of Justice of 24 October 2006
2/ the copy of the letter and the response from Luděk Kula, Director General of the Prison Service of the Czech Republic, of 23 October 2006 in the Czech language
3/ the English translation of the response
4/ the CD with all documents

Copy: Ms Vlasta Štěpová, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary,
Permanent Representative of the Czech Republic to the Council of Europe

**VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY
GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ**

Soudní č. 1672/1a, P. O. Box 3, 140 67 Praha 4

Č.j.: 15/571/2006-50/300

V Praze dne 23. 10. 2006

Vážená paní

Mgr. Lucie Rybová

Odbor zmocněnce vlády pro lidská práva

Sekretariát Rady Vlády ČR pro lidská práva

Úřad vlády

Vladislavova 4

110 00 Praha 1

Informace požadované v bodě 36 Zprávy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) po návštěvě České republiky, kterou vykonal ve dnech 27. března až 7. dubna 2006 a 27. až 24. června 2006.

Vážená paní,

v příloze Vám zasílám informaci zpracovanou v souladu s Vaším požadavkem ze dne 11. října 2006, včetně jejího překladu do anglického jazyka.

S pozdravem

*Plk. PhDr. Zdeněk Kreuzzieger
1. náměstek generálního ředitele
Generální ředitelství Vězeňské služby ČR*

Informace požadované v bodě 36 Zprávy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) po návštěvě České republiky, kterou vykonal ve dnech 27. března až 7. dubna 2006 a 21. až 24. června 2006

V bodě 36 Zprávy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) po návštěvě České republiky, kterou vykonal ve dnech 27. března až 7. dubna 2006 a 21. až 24. června 2006, CPT žádá o následující informace:

1. O následném umístění vězně F o němž delegace dospěla k názoru, že byl během svého pobytu ve valdické věznici opakovaně znásilňován a fyzicky zneužíván.
2. O výsledku celkové revize zacházení se zranitelnými vězni umístěnými v sekci E ve valdické věznici.

Informace o následném umístění vězně F

od 20. 10. 2005	do 3. 4. 2006	Věznice Valdice,
od 3. 4. 2006	do 25. 4. 2006	Vězeňská nemocnice Praha – Pankrác,
od 25. 4. 2006	do 22. 6. 2006	Vězeňská nemocnice Brno,
od 22. 6. 2006	do 10. 8. 2006	Věznice Mírov,
od 10. 8. 2006	do 26. 9. 2006	Vězeňská nemocnice Brno,
od 26. 9. 2006		Věznice Mírov.

Vyšetřením provedeným ve Vězeňské nemocnici Praha – Pankrác nebyly na těle vězně F zjištěny stopy, které by mohly být způsobeny sexuálním zneužíváním. Informace o tom, že hlavní lékař potvrdil perineální zranění a potvrdil názor, že vězeň F byl pravděpodobně cílem opakovaného znásilnění je mylná. Hlavní lékař, pouze sdělil, že pacient sdělil, že byl zneužíván. Správné jsou informace, že hlavní lékař doporučil, aby se vězeň F nevracel do valdické věznice a že navrhl, aby bylo získáno nezávislé stanovisko ohledně toho, zda je vězeň F vůbec duševně schopen zůstat ve vězení. Pokud se týče opakované hospitalizace na psychiatrickém oddělení Vězeňské nemocnice Brno, tamní hlavní lékař podal informaci o tom, že povaha jeho obtíží neměla charakter duševní choroby v pravém slova smyslu. Bližší informace nemůže sdělovat bez souhlasu vězně F, neboť je vázán povinnou mlčenlivostí. Ministerstvo zdravotnictví v současné době, na základě žádosti generálního ředitele Vězeňské služby genmjr. PhDr. Ludka Kuly, adresované ministru spravedlnosti, doporučilo vhodné odborníky z oborů psychiatrie a sexuologie, chirurgie, gastroenterologie a klinické psychologie k provedení nezávislých vyšetření (viz příloha).

Informace o výsledku celkové revize zacházení se zranitelnými vězni umístěnými v sekci E ve valdické věznici

Po obdržení písemného vyhotovení „Prohlášení pana Aleše Butaly, vedoucího delegace na setkání s českými úřady v Praze dne 7. dubna 2006“ vedení Vězeňské služby ihned reagovalo na skutečnosti uvedené v prohlášení. Nejvíce se zaměřilo na připomínky směřované k údajnému násilí mezi vězni na blocích D a E valdické věznice. S návštěvou CPT souběžně probíhající tematická kontrola odboru výkonu vazby a trestu GŘ VS nepotvrdila skutečnosti uváděné v prohlášení. V souladu s doporučením CPT bylo rozhodnuto o přemístění vězně F z valdické věznice. Během pobytu ve vězeňské nemocnici v Brně byl vězeň F vyslechnut k podmínkám výkonu trestu odnětí svobody v bloku F valdické věznice. Následně byly prověřeny skutečnosti, které vězeň F uvedl do protokolu o podání vysvětlení ve smyslu §10 odst. 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážce České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Z výsledků prošetření je zřejmé, že skutečnosti uváděné vězněm F jsou zmatečné a nepřesné a je prokazatelné, že vězeň F uvádí řadu skutečností, které se po prověření ukázaly jako prokazatelně nepravdivé. Lze se domnívat, že účelem účelového zkreslování skutečností vězně F bylo dosáhnout přeřazení z Věznice Valdice do jiné věznice. Ze závěrečné zprávy o provedeném šetření je zřejmé, že v případě vězně F se nejedná o podezření z trestného činu. Vězeň F uvedl, že v jeho případě se jednalo pouze o ústní žádání o sex s ním, které odmítl a k sexu nedošlo. Rovněž informace, které údajně vězeň F slyšel od vězně S a dalšího smyšleného vězně se nepotvrdily. Po dobu ubytování v bloku E byl vězeň F na cele ubytován převážně samostatně, jiní odsouzení s ním odmítali bydlet zejména z důvodu jeho nestandardního (z pohledu odsouzených „dost zvláštního“) chování. Na oddělení E byl vězeň F zařazen 14. 1. 2002 na návrh vychovatele bloku D. Důvodem byla skutečnost, že vězeň F opakovaně napadal pracovníky věznice i spoluodsouzené. K napadení docházelo bez sebemenší příčiny a jeho chování bylo nepředvídatelné.

Při kolektivním ubytování odsouzených v bloku D (10 – 15 odsouzených na cele) dochází k přemísťování odsouzených z cely na celu zpravidla na základě žádostí odsouzených, snahou je předcházet možnému vzájemnému násilí mezi vězni. Odsouzenému, který se cítí být ohrožen se umožňuje přemístění na jinou celu, lze-li to, tak s možností si příslušnou celu vybrat. K případům, že by byli na cele společně ubytováni odsouzení, v souladu s NGR č. 41/2002 o předcházení a odhalování násilí mezi odsouzenými a obviněnými, vytipování jako možní pachatelé násilí (MPN) a odsouzení vytipování jako možné objekty násilí (MON) ve Věznici Valdice nedochází. O vytipovaných odsouzených je stejně jako o ubytování všech odsouzených ve věznici vedena pečlivá evidence, kontroly v této oblasti lze provádět i za období několika let zpět.

Tzv. problémoví vězni jsou umístěni v bloku E, při jejich ubytování po dvou případně po jednom, má personál větší možnost kontroly chování odsouzených, pochopitelně ani zde nemůže být společně ubytován odsouzený vytipovaný jako možný pachatel násilí (MPN) s odsouzeným vytipovaným jako možný objekt násilí (MON). V ubytování vytipovaných odsouzených nebyly během tematické kontroly provedené odborem výkonu vazby a trestu shledány nedostatky. Obecně je veškeré společné ubytování dvou odsouzených konzultováno s vychovatelem s psychologem a pedagogem. Pokud se zjistí vztahový nebo osobnostní nesoulad, není takové ubytování realizováno. K případům, že dva odsouzení oboustranně

souhlasí se společným ubytováním, nejsou zjištěny informace, které by předpovídaly možnost vzájemného napadení a přesto k napadení dojde, sice výjimečně ale přesto dochází. V takovém případě jsou neprodleně činěny kroky stanovené v NGR č. 41/2002 o předcházení a odhalování násilí mezi odsouzenými a obviněnými.

Příslušníci VS jsou přítomni lékařskému vyšetření výhradně na základě žádosti lékaře v souvislosti se zajištěním jeho osobní bezpečnosti, nejedná se automaticky o přítomnost příslušníka VS při vyšetření.

Vězeňská služba si je vědoma, že při řešení problematiky násilí mezi vězni, a nejen při řešení této problematiky, jí může pomoci nástroj individuálního hodnocení rizik a potřeb jednotlivých vězňů. Nezávisle na doporučení CPT takový nástroj vytváří a připravuje ve spolupráci s Probační a mediační službou jeho první pilotáž v oblasti podmíněného propuštění z výkonu trestu s dohledem probačního úředníka.

Problematicke zacházení se zranitelnými vězni umístěnými v sekcích D a E ve Věznici Valdice i problematice předcházení násilí mezi odsouzenými a obviněnými věnuje vedení Vězeňské služby České republiky vysokou pozornost. Při dalším řešení problematiky bude využito i zjištění nezávislých vyšetření vězně F provedených odborníky doporučenými ministerstvem zdravotnictví.

Genmjr. PhDr. Luděk Kula
Generální ředitel Vězeňské služby ČR

Údaje zaslané ministerstvem zdravotnictví k ochrannému léčení sexuologickému v jednotlivých psychiatrických léčebnách

Ochranné léčení sexuologické v psychiatrické léčebně Havlíčkův Brod

Chirurgické kastrace u mužů v ochranném sexuologickém léčení jsou vždy prováděny na jejich písemnou žádost po předchozím návrhu této možnosti léčby pacientovi od ošetřujícího lékaře sexuologického oddělení. Vždy se jedná o pacienty, kteří byli opakovaně trestně stíháni pro sexuálně motivovaný trestný čin a nebylo možné u nich vytvořit hodnotný náhled (velmi často se jedná o alkoholiky a mentálně retardované jedince). Kastraci také lékař navrhuje jako léčebnou možnost extrémně nebezpečným sexuálním deviantům, zejména těm, kteří spáchají sexuálně motivovanou vraždu.

Statistika recidiv u pacientů po absolvování ochranného sexuologického ochranného léčení:

Od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2005 absolvovalo kompletní sexuologické ochranné léčení (léčbu potlačení libida) v léčebně 77 mužských pacientů. Podrobným zpětným šetřením v terénu bylo zjištěno, že došlo k recidivě u 1 pacienta. Jednalo se o pacienta léčeného hormonálním útlumem a režimově – psychoterapeuticky.⁹

U mužů, kteří v období od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2005 v rámci kompletního ochranného léčení sexuologického v léčebně podstoupili chirurgickou kastraci, nebyla zjištěna recidiva.

Zpětné šetření recidiv za rok 2006 nebylo ještě prováděno. Léčebna nemá zatím žádné signály o recidivách.

rok	Počet mužů přijatých k výkonu léčby potlačení libida (= ochranné léčení sexuologické ústavní)	Počet chirurgických kastrací u mužů ve výkonu ochranného léčení sexuologického ústavního
2001	19	2
2002	17	0
2003	15	5
2004	17	4
2005	14	6
2006	9	2

⁹ Ne všichni pacienti, kteří jsou k ochrannému léčení sexuologickému přijati, dokončí kompletní léčbu.

Ochranné léčení sexuologické v Psychiatrické léčebně v Opavě

V posledních letech v ochranné sexuologické ústavní léčbě následující počty mužů:

Rok 2001 = 16
Rok 2002 = 8
Rok 2003 = 15
Rok 2004 = 7
Rok 2005 = 10
Rok 2006 = 14

Pouze v roce 2006 byly provedeny 3 kastrace, v ostatních sledovaných letech žádné. Statistika specifické recidivy není vedena. V posledních 5 letech byl opakovaně pro recidivu léčen pouze 1 muž – nekastrovaný.

Ochranné léčení sexuologické v Psychiatrické léčebně Šternberk

V posledních pěti letech přijato k výkonu ústavního ochranného sexuologického léčení 12 mužů. V posledních pěti letech nebyl hospitalizován pacient po chirurgické kastraci. Statistika o počtech opakovaných odsouzení za sexuální trestné činy není vedena.

Ochranné léčení sexuologické v Psychiatrické léčebně Brno

Rok	antiandrogeny	test. pulpectomie	recidiva	
2001	35	8	0	
2002	18	0	0	
2003	9	0	0	
2004	8	2	0	
2005	17	0	0	

Ochranné léčení sexuologické v Psychiatrické léčebně Kosmonosy

Roční počet mužů ve výkonu ochranného léčení, kteří podstoupili či podstupují potlačení libida v posledních 5ti letech:

Rok 2001 – 18
Rok 2002 – 18

Rok 2003 – 17

Rok 2004 – 12

Rok 2005 – 11

Roční počet chirurgických kastrací provedených u mužů ve výkonu ochranného léčební v posledních 5ti letech:

Rok 2001 – 2 pulpectomie

Rok 2002 – 0

Rok 2003 – 0

Rok 2004 – 2 pulpectomie

Rok 2005 – 1 pulpectomie

Počty opakovaných odsouzení za sexuální trestné činy, které zahrnují násilí vůči druhé osobě, u mužů, kteří byli chirurgicky kastrováni a rovněž u pacientů, kteří podstoupili či podstupují potlačení libida:

V letech 2001 – 2005 byli odsouzeni 2 pacienti za sexuální trestné činy po podstoupení pulpectomie.

V letech 2001 – 2005 byli odsouzeni 2 pacienti za sexuální trestní činy při potlačování libida.

Ochranné léčení sexuologické v Psychiatrické léčebně Praha – Bohnice

Od začátku roku 2000 bylo léčeno celkem 88 pacientů se sexuologickou léčbou (včetně léčeb kombinovaných).

Celkem: 7 sexuologických léčeb, 4 sexuologických a protialkoholních léčeb, 15 sexuologických a psychiatrických léčeb, 1 sexuologická léčba, protialkoholní a protitoxikomanická, 1 psychiatrická, sexuologická, protialkoholní a protitoxikomanická.

U pacientů se sexuologickou léčbou je antiandrogenní útlum obligatorní. Je možné, že někteří z pacientů antiandrogeny neužívali. Obecně možno říci, že antiandrogeny užívalo a užívá více než 90 procent z tohoto počtu pacientů. Ti, u kterých je nejistota, se rezultují z pacientů s nařízenou kombinovanou léčbou.

Od roku 2000 podstoupilo kastraci 10 pacientů. Za posledních 5 let recidivovali 2 pacienti, kteří i však neprošli ústavní ochrannou léčbou. Tito pacienti nebyli kastrováni.

Vybraná ustanovení zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, týkající se postupu při vyřizování stížností v psychiatrických léčebnách

§ 175

Stížnosti

(1) Dotčené osoby mají právo obracet se na správní orgány se stížnostmi proti nevhodnému chování úředních osob nebo proti postupu správního orgánu, neposkytuje-li tento zákon jiný prostředek ochrany.

(2) Podání stížnosti nesmí být stěžovateli na újmu; odpovědnost za trestný čin nebo správní delikt není tímto ustanovením dotčena.

(3) Stížnost lze podat písemně nebo ústně; je-li podána ústně stížnost, kterou nelze ihned vyřídit, sepiše o ní správní orgán písemný záznam.

(4) Stížnost se podává u toho správního orgánu, který vede řízení. Tento správní orgán je povinen prošetřit skutečnosti ve stížnosti uvedené. Považuje-li to za vhodné, vyslechne stěžovatele, osoby, proti nimž stížnost směřuje, popřípadě další osoby, které mohou přispět k objasnění věci.

(5) Stížnost musí být vyřízena do 60 dnů ode dne jejího doručení správnímu orgánu příslušnému k jejímu vyřízení. O vyřízení stížnosti musí být stěžovatel v této lhůtě vyrozuměn. Stanovenou lhůtu lze překročit jen tehdy, nelze-li v jejím průběhu zajistit podklady potřebné pro vyřízení stížnosti.

(6) Byla-li stížnost shledána důvodnou nebo částečně důvodnou, je správní orgán povinen bezodkladně učinit nezbytná opatření k nápravě. O výsledku šetření a opatřeních přijatých k nápravě se učiní záznam do spisu; stěžovatel bude vyrozuměn jen tehdy, jestliže o to požádal.

(7) Má-li stěžovatel za to, že stížnost, kterou podal u příslušného správního orgánu, nebyla řádně vyřízena, může požádat nadřízený správní orgán, aby přešetřil způsob vyřízení stížnosti.

S B Í R K A N A Ř Í Z E N Í

generálního ředitele Vězeňské služby České republiky

Ročník 2006

NAŘÍZENÍ č. 82

o předcházení a včasném odhalování násilí mezi obviněnými a mezi odsouzenými

Podle ustanovení § 1 odst. 2 zákona ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů, **s t a n o v í m**

§ 1 Úvodní ustanovení

Účelem tohoto nařízení je vytvořit a zabezpečit podmínky k předcházení, zabránění a včasnému odhalování násilí mezi obviněnými a mezi odsouzenými (dále jen „vězněná osoba“, pokud dále není uvedeno jinak) ve vazebních věznicích a věznicích (dále jen „věznice“), stanovit postup při zjišťování a vyhodnocování jednotlivých případů násilí a při shromažďování a vyhodnocování údajů o násilném jednání.

ČÁST PRVNÍ

PŘEDCHÁZENÍ A ODHALOVÁNÍ NÁSILÍ

MEZI VĚZNĚNÝMI OSOBAMI

§ 2 Zařazení vytipovaných vězněných osob do jmenného seznamu

(1) Při preventivní vstupní lékařské prohlídce vězněných osob vytipuje lékař zdravotnického zařízení (dále jen „lékař“) Vězeňské služby České republiky (dále jen „Vězeňská služba“) osoby s výrazně sníženou tělesnou hmotností nebo se zjevnou nízkou mentální úrovní. U vězněných osob se zjevnou nízkou mentální úrovní provede psycholog věznice neprodleně odborné vyšetření. Na základě údajů poskytnutých lékařem a psychologem zajistí vedoucí oddělení výkonu vazby, vedoucí oddělení výkonu vazby a trestu, popř. vedoucí oddělení výkonu trestu a vazby nebo jeho zástupce (dále jen „vedoucí oddělení“) neprodleně vyhotovení jmenného seznamu (dále jen „seznam“) takto vytypovaných vězněných osob. Seznam se vyhotovuje v elektronické formě a průběžně se aktualizuje.

(2) Vězněné osoby jako možné objekty násilí navrhuje do seznamu, podle dostupných poznatků a informací zejména příslušníci a občanskí zaměstnanci (dále jen „zaměstnanec“, pokud dále není uvedeno jinak) oddělení výkonu vazby nebo oddělení výkonu trestu a mohou je navrhopvat i ostatní zaměstnanci věznice. Obdobným způsobem mohou navrhopvat k zařazení do seznamu i ty vězněné osoby, které mohou být nežádoucími objekty zájmu ostatních vězněných osob, např. sexuálních deviantů nebo těch, kteří jsou ve vazbě nebo výkonu trestu pro závažné násilné či mravnostní trestné činy. Návrhy předávají neprodleně vedoucímu oddělení. Ten rozhodne o zařazení navržených mezi již vytypované vězněné osoby a jím pověřený zaměstnanec vyhotoví (v elektronické formě) seznam možných objektů násilí. Vedoucí oddělení o svém rozhodnutí pravidelně informuje bezpečnostní komisi ředitele věznice. Seznam se průběžně aktualizuje. Každou aktualizaci předá vedoucí oddělení vedoucímu oddělení správního, který ihned zajistí vyznačení příslušné zkratky na titulní straně osobního spisu vězněné osoby v rubrice „nebezpečnost“ a vedoucímu oddělení vězeňské a justiční stráže. Změny v identifikačních kartách vězněných osob zajistí podle aktualizovaného seznamu vedoucí zaměstnanec, který odpovídá za jejich vedení.

(3) Postup při navrhování možných pachatelů násilí je obdobný jako v odstavci 2. V návrhu se zohlední poznatky z osobního spisu, fyzické předpoklady vězněné osoby, sklony k páčání násilí, agresivní jednání, míra schopnosti sebeovládání, apod.

(4) Osoby zařazené do seznamu se označují takto:

- a) výrazně snížená tělesná hmotnost (STH),
- b) zjevně nízká mentální úroveň (NMU),
- c) možný objekt násilí (MON),
- d) možný pachatel násilí (MPN).

(5) Vytipovaný možný pachatel násilí se neumísťuje do společné cely s vytipovanými vězněnými osobami podle odstavců 1 a 2.

§ 3 Seznam

(1) Seznam obsahuje jméno, příjmení, datum narození, umístění vězněné osoby v ubytovacím prostoru věznice a důvod zařazení do seznamu, který se uvádí zkratkou podle § 2 odst. 4. Seznam může být společný pro všechny vytypované vězněné osoby. Každá kategorie však musí být v seznamu uvedena odděleně. Vedoucí oddělení seznam schválí a podepíše.

(2) O důvodu zařazení vězněných osob do seznamu, včetně data zařazení, provede dozorce 1. třídy - vrchní dozorce, stručný záznam do osobní karty obviněného v části „Záznam o průběhu výkonu vazby“ a vychovatel do osobní karty odsouzeného v části „Záznam o průběhu výkonu trestu“. Na titulní straně osobní karty v části „jiné záznamy“ provede záznam zkratkou

podle § 2 odst. 4. Stručný záznam o důvodu a datu vyřazení provede dozorce 1. třídy - vrchní dozorce nebo vychovatel také při vyřazení vězněné osoby ze seznamu, kdy zároveň vymaže (znečitelní) zkratku vyznačenou na titulní straně jeho osobní karty.

(3) Při eskortování vězněné osoby mimo věznici, která byla vytypována jako pachatel násilí se v části „Upozornění“ eskortního příkazu vyznačí slova „možný pachatel násilí“.

(4) Při přemístění vytypované vězněné osoby do jiné věznice zařadí vedoucí oddělení přijímací věznice tuto osobu neprodleně do seznamu.

§ 4 Vyřazení vězněných osob ze seznamu

Vytypované vězněné osoby podle § 2 odst. 1 a 2 je vedoucí oddělení oprávněn vyřadit ze seznamu na základě rozhodnutí lékaře ze zdravotních důvodů a v ostatních případech obviněné zpravidla na doporučení psychologa a odsouzené zpravidla na doporučení psychologa a vychovatele.

§ 5 Preventivní lékařská prohlídka

(1) U vězněných osob zařazených do seznamu podle § 2 odst. 1 a 2 se provádí nejméně jednou za měsíc následná preventivní lékařská prohlídka s cílem zjištění, zda na jejich těle nejsou patrné stopy po fyzickém násilí. Za předvedení těchto osob k preventivní lékařské prohlídce odpovídá řediteli věznice určený vedoucí zaměstnanec.

(2) Seznam vězněných osob předvedených k preventivní lékařské prohlídce se vyhotoví v elektronické podobě; v seznamu se uvedou údaje o vězněné osobě stanovené v § 3 odst. 1 a datum provedení prohlídky. Pokud lékař zjistí při prohlídce patrné stopy po fyzickém násilí, uvede výsledek svého zjištění zápisem do seznamu, který podepíše.

§ 6 Zraková prohlídka

(1) U vězněných osob zařazených do seznamu podle § 2 odst. 1 a 2 provádějí dozorcí 2. třídy¹⁰⁾ nejméně jednou za sedm kalendářních dnů zrakovou prohlídku těla, s cílem zjištění, zda nenese zjevné stopy po fyzickém násilí. U obviněných se zraková prohlídka provádí zpravidla při koupání¹¹⁾ a u odsouzených v určené a náležitě vybavené místnosti¹²⁾. Při zrakové prohlídce vězněných osob

¹⁰⁾ § 11 odst. 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁾ § 36 odst. 3 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby.

¹²⁾ § 140 odst. 2 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České č. 11/2006, o vězeňské a justiční strážní.

- a) musí být respektována jejich důstojnost a nesmí v jejím průběhu docházet mezi nimi a dozorce k fyzickým kontaktům nebo ke slovním projevům, které by mohly být odůvodněně vnímány jako ponižování lidské důstojnosti,
- b) nesmí být prohlíženy jejich tělní dutiny za pomoci zavádění prstů nebo za použití jiných nástrojů.

(2) Není-li ve výjimečných případech u obviněných možné provedení zrakové prohlídky při koupání s ohledem na mikroklimatické, světelné, prostorové a bezpečnostní podmínky, provede dozorce 2. třídy zrakovou prohlídku v určené a náležitě vybavené místnosti.³⁾ V termínu konání preventivní lékařské prohlídky se zraková prohlídka neprovádí.

(3) Nelze-li účelu zrakové prohlídky dosáhnout způsoby uvedenými v odst. 1 a 2, informuje dozorce 2. třídy vedoucího oddělení, který zajistí předvedení vězněné osoby k provedení preventivní lékařské prohlídky.

(4) V případě podezření, že vězněná osoba se stala objektem fyzického násilí, provede dozorce 2. třídy její zrakovou prohlídku neprodleně.

(5) Zápis o zrakové prohlídce podle odstavce 1 a 2 se vyhotoví v elektronické podobě. Uvedou se v něm údaje o vězněné osobě (§ 4 odst. 1), datum provedení prohlídky a podpis dozorce 2. třídy, který prohlídku provedl. V zápisu se současně uvedou veškeré nově zjištěné stopy po fyzickém násilí na těle vězněné osoby, včetně těch, které nelze jednoznačně dávat do souvislosti s případným fyzickým násilím, např. stopy po sebepoškození. Dozorce 2. třídy o zjištěných stopách informuje neprodleně příslušného dozorce 1. třídy – vrchního dozorce nebo vychovatele a v případě jeho nepřítomnosti svého přímého nadřízeného, který zjištěné údaje vyhodnotí, podepíše a rozhodne o dalším postupu. Písemná evidence se po ukončení zrakových prohlídek uloží na stanovišti dozorce 1. třídy – vrchního dozorce nebo v kanceláři vychovatele.

(6) Za stopu po fyzickém násilí ve smyslu § 5 a 6 se považuje jakákoliv změna na těle vězněné osoby, která je v příčinné souvislosti s přímým působením zdroje fyzického násilí, zejména

- a) ohraničený otok a ohraničený otok s překrvením pokožky,
- b) různé defekty pokožky podle druhu použitého zevního násilí (škrábance, plošné oděrky, otevřená rána),
- c) ohraničené či plošné podkožní výrony krevní (různě zbarvené podle doby uplynulé od působení zevního násilí),
- d) příznaky typické pro zlomeniny (otok, bolestivost, případně úchylka končetiny - kosti),
- e) krvácení, zvracení krve, apod.,
- f) spáleniny (zarudnutí, puchýř, krvavá barva v místech působení zdroje popálení).

§ 7 Oznamovací povinnost zaměstnanců a způsob řešení případů zjištěného násilí

(1) Zaměstnanec, který zjistí případ fyzického násilí mezi vězňenými osobami nebo zjistí na jejich těle stopy po fyzickém násilí, oznámí neprodleně tuto skutečnost svému přímému nadřízenému. O každém zjištěném případě fyzického násilí musí být informován ředitel věznice, vedoucí oddělení a vedoucí oddělení prevence a stížností nebo vedoucí samostatného referátu prevence a stížností (dále jen „vedoucí oddělení prevence a stížností“).

(2) O zjištěném případě fyzického násilí sepíše každý zaměstnanec, který jako první zjistí na těle vězňené osoby stopy po fyzickém násilí nebo jemuž je případ fyzického násilí touto osobou oznámen neprodleně záznam na formuláři uvedeném v příloze č. 2. Kromě údajů o vězňené osobě v záznamu uvede, za jakých okolností ke zjištění stop po fyzickém násilí došlo (např. při lékařské nebo zrakové prohlídce), jakým způsobem bylo oznámeno (např. poškozeným, jinou vězňenou osobou, vlastním zjištěním při výkonu služby nebo práce či jiným způsobem), místo a čas fyzického násilí. Dále uvede původce násilí, popř. svědky a příčinu vzniku stop pokud mu jsou tyto skutečnosti známy a graficky vyznačí místo zjištěných stop na těle podle nákresu na formuláři. Zaměstnanec dále uvede své funkční zařazení, datum zjištění, formulář podepíše a předá svému přímému nadřízenému, který rozhodne o dalším postupu. Takto vyplněný formulář slouží jako základní podklad pro realizaci následných opatření.

(3) Vězňená osoba, která se stala objektem násilí nebo na jejímž těle byly zjištěny stopy po fyzickém násilí, případně je důvodné podezření, že stopy na jejím těle jsou v přímé souvislosti se spáchaným násilím anebo se vězňené osoby vzájemně napadly a nebylo prokazatelně zjištěno, kdo je objektem a kdo pachatelem násilí, musí být neprodleně vyšetřeny lékařem a poté samostatně psychologem, a to i v případech, kdy to odmítají (např. z obavy před případným dalším násilím) nebo uvádějí zcela nevěrohodné a nepravdivé údaje. Lékař a psycholog zadokumentují výsledky vyšetření ve formuláři uvedeném v příloze č. 2 a v potřebném rozsahu spolupracují s oddělením prevence a stížností, aby mohly být provedeny všechny nezbytné úkony směřující k objektivnímu objasnění všech okolností zjištěného násilného jednání a zároveň byla zabezpečena preventivní opatření potřebná k zabránění dalšího fyzického násilí. Vedoucí oddělení prevence a stížností zabezpečí předání výsledků šetření případu vedoucímu oddělení.

(4) Pokud by vězňené osobě zařazené v seznamu hrozilo ve stávající věznici reálné nebezpečí fyzického, mravního nebo jiného ohrožení a nelze ji umístit v rámci věznice do jiné cely nebo ložnice, zpracuje vedoucí oddělení návrh na její přemístění. U obviněného odešle ředitel věznice tento návrh společně se všemi dostupnými materiály k rozhodnutí příslušnému soudu a v případě odsouzeného řediteli odboru výkonu vazby a trestu.

§ 8 Zvláštní opatření prováděná při výkonu vazby

Dozorci 2. třídy vykonávající dozorcí službu u obviněných zařazených v seznamu podle § 2 odst. 1, 2 a 3 musí mít přehled o jejich umístění v celách a je povinen provádět zvýšenou kontrolu takových obviněných nejméně jednou za hodinu. Časové údaje a výsledky provedených kontrol zaznamenává do příslušné dokumentace na určeném dozorcím stanovišti.

§ 9 Zvláštní opatření prováděná při výkonu trestu

(1) Vychovatel u odsouzených ve věznici s dohledem¹³⁾ a dozorce 2. třídy vykonávající dozorní službu u odsouzených v ostatních typech věznic zařazených v seznamu podle § 2 odst. 1, 2 a 3 musí mít přehled o jejich umístění v ložnicích (celách) a je povinen provádět zvýšenou kontrolu těchto odsouzených nejméně jednou za dvě hodiny. Časové údaje a výsledky provedených kontrol zaznamenává do příslušné dokumentace na určeném dozorním stanovišti.

(2) U vytypovaných odsouzených, zařazených na pracoviště mimo ložnici nebo celu, se neprovádí kontrola v časovém intervalu podle odst. 1. Dozorce 2. třídy nebo pověřený zaměstnanec provádějící dozor na pracovišti je povinen mít o těchto odsouzených trvalý přehled a věnovat jim zvýšenou pozornost.

ČÁST DRUHÁ

SPOLEČNÁ USTANOVENÍ PRO VÝKON VAZBY A VÝKON TRESTU

§ 10 Vedení a vyhodnocování výkaznictví

(1) Při vyhodnocování počtu zjištěných případů násilného jednání mezi vězněnými osobami se uvádí pouze ty případy násilí, které jsou podle výsledku provedených opatření ve vyhodnoceném období zcela průkazné. Z tohoto důvodu nelze do počtu případů zjištěného násilí uvádět zjištěné stopy, které vznikly na těle vězněné osoby např. při sportovní činnosti, úklidových pracích nebo u nichž se neprokázalo zavinění cizí osobou.

(2) Za zpracování výkazu o násilném jednání mezi vězněnými osobami odpovídá vedoucí oddělení, kterému vedoucí oddělení prevence a stížností zajistí předání potřebných podkladů.

(3) V rámci řídicí a kontrolní činnosti oddělení výkonu vazby a oddělení výkonu trestu se případy násilí a přijatá opatření vyhodnocují 1 krát za měsíc na poradě oddělení.

§ 11 Vyplňování výkazu o násilném jednání mezi vězněnými osobami

(1) Vězněná osoba

- a) na které bylo spácháno násilí např. ve třech případech, se v kolonce „Objekt násilí“ započítá 3krát,

¹³⁾ § 49 odst.1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

- b) která spáchala násilí např. ve dvou případech, se v kolonce „Pachatel násilí“ započítá 2 krát.

(2) Vězněné osoby, které se vzájemně napadly a nebylo prokazatelně zjištěno, kdo je objektem a kdo pachatelem násilí, se

- a) evidují pouze v kolonce „Počet účastníků vzájemného násilí“,
b) vykazují společně s objekty násilí v kolonkách „vyšetřen lékařem“ a „vyšetřen psychologem“.

(3) Případy vzájemného násilí mezi vězněnými osobami se evidují v kolonce „Počet případů vzájemného násilí“ i v kolonce „Počet a způsob zjištění případu násilí“.

(4) Výkaz o násilném jednání vězněných osob se vyplňuje souhrnně za všechny typy věznic a oddělení ve věznici a to pouze požadovanými údaji. Ostatní kolonky zůstanou prázdné. Nelze používat lomítka, čárky, kroužky a pod.

(5) Pod pojmem

- a) „přemístění“ se rozumí přemístění do jiné cely (ložnice), do jiného oddělení, do jiné věznice,
b) „prvotní úkony“ se rozumí zahájení šetření příslušníky oddělení prevence a stížností,
c) „Počet vytypovaných obviněných (odsouzených)“ se rozumí počet obviněných (odsouzených) za celý kalendářní rok.

(6) Případné doplňující údaje se uvádějí v kolonce „Poznámka“ nebo na druhé straně formuláře.

§ 12 Uložení a skartace

(1) Veškerá prvotní dokumentace o násilném jednání vězněných osob je uložena u vedoucího oddělení až do předání ke skartaci. Pro potřebu ostatních zaměstnanců podílejících se na plnění těchto úkolů jsou vytvářeny kopie.

(2) Výkazy o násilném jednání vězněných osob a záznamy o zjištění (oznámení) fyzického násilí se předávají ke skartaci po uplynutí pěti let (S-5).

(3) Seznamy vězněných osob a dokumentace o preventivních lékařských a zrakových prohlídkách se předávají ke skartaci po uplynutí tří let (S-3).

ČÁST TŘETÍ

§ 13 ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Poznatky o obviněném související s násilným jednáním ve výkonu vazby se využívají i při jeho převedení do výkonu trestu nebo při převedení odsouzeného do výkonu vazby. Záznam se provede v osobní kartě.

§ 14

Plnění úkolů vyplývajících z tohoto nařízení se vyhodnocuje pololetně na poradách vedení věznice nebo na shromáždění vedoucích oddělení a vedoucích referátů.

§ 15

O realizaci opatření k předcházení a včasnému odhalování násilí mezi vězněnými osobami zpracovává vedoucí oddělení jednou za rok písemnou informaci na formuláři podle přílohy č. 1, kterou vždy do 31. ledna předloží odboru výkonu vazby a trestu.

§ 16

Zrušuje se:

1. Nařízení generální ředitelky Vězeňské služby České republiky č. 41/2002 o předcházení a včasném odhalování násilí mezi obviněnými a odsouzenými.
2. Nařízení generální ředitelky Vězeňské služby České republiky č. 27/2004, kterým se mění nařízení generální ředitelky Vězeňské služby České republiky č. 41/2002 o předcházení a včasném odhalování násilí mezi obviněnými a odsouzenými.
3. Metodický list ředitele odboru výkonu vazby a trestu č. 23/2002, kterým se stanoví podrobnosti k některým ustanovením nařízení generální ředitelky Vězeňské služby České republiky č. 41/2002 o předcházení a včasném odhalování násilí mezi obviněnými a odsouzenými.

§ 17 Účinnost

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem 1. p r o s i n c e 2006.

V Praze dne 30. 11. 2006

Č.j.: 350/2006-50/032

Přílohy: 2/2

Generální ředitel VS ČR
genmjr. PhDr. Luděk KULA